משנה · ראשונים · ברטנורא · סדר מועד

ברטנורא על משנה סוכה

רבנו עובדיה מברטנורא [הרע"ב]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ברטנורא על משנה סוכה

רבנו עובדיה מברטנורא [הרע"ב]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ברטנורא-על-משנה-סוכה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ג 5
משנה ד 5
משנה ה 6
משנה ו 6
משנה ז 6
משנה ח 6
משנה ט 7
משנה י 7
משנה יא 8
פרק ב 8
משנה א 8
משנה ב 8
משנה ג 9
משנה ד 9
משנה ה 10
משנה ו 10
משנה ז 10
משנה ח 10
משנה ט 10
פרק ג 11
משנה א 11
משנה ב 11
משנה ג 12
משנה ד 12
משנה ה 12
משנה ו 12
משנה ז 13
משנה ח 13
משנה ט 13
משנה י 13
משנה יא 14
משנה יב 14
משנה יג 14
משנה יד 14
משנה טו 15
פרק ד 15
משנה א 15
משנה ב 15
משנה ג 16
משנה ד 16
משנה ה 16
משנה ו 16
משנה ז 17
משנה ח 17
משנה ט 17
משנה י 18
פרק ה 18
משנה א 18
משנה ב 18
משנה ג 19
משנה ד 19
משנה ה 19
משנה ו 20
משנה ז 21
משנה ח 22

פרק א

משנה א

סֻכָּה שֶׁהִיא גְּבוֹהָה לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה פְּסוּלָה. דְּסֻכָּה דִּירַת עֲרַאי בְּעִינַן, דִּכְתִיב (דברים טז) חַג הַסֻּכּוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ שִׁבְעַת יָמִים, אָמְרָה תּוֹרָה עֲשֵׂה סֻכָּה לְשִׁבְעַת יָמִים. וּלְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה אֵין אָדָם עוֹשֶׂה דִּירָתוֹ דִּירַת עֲרַאי, אֶלָּא דִּירַת קֶבַע:

וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר. דְּסָבַר סֻכָּה דִּירַת קֶבַע בָּעִינַן. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

וְשֶׁאֵינָהּ גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים פְּסוּלָה. דְּדִירָה סְרוּחָה הִיא, וְאֵין אָדָם דָּר בְּדִירָה סְרוּחָה:

וְשֶׁאֵין לָהּ שָׁלֹשׁ דְּפָנוֹת. דִּכְתִיב בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים, שְׁנַיִם חֲסֵרִים וְאֶחָד מָלֵא, חַד לַסְּכָךְ, דְּפִרוּשׁ סֻכָּה סְכָךְ, פֵּשׁוּ לְהוּ תְּלָתָא לְשָׁלֹשׁ דְּפָנוֹת. אָתְיָא הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי וּבַצָּרִיהּ לְדֹפֶן חָדָא וְאוֹקְמִיהּ אַטַּפַּח, נִשְׁאֲרוּ שְׁתַּיִם כְּהִלְכָתָן, וּשְׁלִישִׁית אֲפִלּוּ טֶפַח. לְפִיכָךְ סֻכָּה שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁתֵּי דְּפָנוֹת זוֹ אֵצֶל זוֹ, עוֹשֶׂה דֹּפֶן שְׁלִישִׁית שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טֶפַח וּמַשֶּׁהוּ, וּמַעֲמִידוֹ בְּפָחוֹת מִשֶּׁלְשָׁה סְמוּךְ לְאֶחָד מִשְּׁתֵּי הַדְּפָנוֹת, שֶׁכָּל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה כְּלָבוּד דָּמֵי, וְנֶחְשָׁב כְּאִלּוּ הוּא דֹּפֶן שֶׁל אַרְבָּעָה טְפָחִים, וְנִמְצָא רֹב דֹּפֶן עָשׂוּי, וַהֲרֵי יֵשׁ לְסֻכָּה זוֹ שָׁלֹשׁ דְּפָנוֹת. וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לָהּ צוּרַת פֶּתַח. וְאִם שְׁתֵּי הַדְּפָנוֹת הֵם זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ וּבֵינֵיהֶן מְפֻלָּשׁ, מֵבִיא פַּס שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה טְפָחִים וּמַשֶּׁהוּ, וּמַעֲמִידוֹ בְּפָחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה סְמוּךְ לְאֶחָד מִשְּׁתֵּי הַדְּפָנוֹת, וְנֶחְשָׁב כְּאִלּוּ יֵשׁ בְּפַס זֶה שִׁבְעָה טְפָחִים, שֶׁהוּא שִׁעוּר הֶכְשֵׁר סֻכָּה לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ, שֶׁהַסֻּכָּה צְרִיכָה שֶׁתְּהֵא שִׁבְעָה עַל שִׁבְעָה כְּדֵי שֶׁתְּהֵא מַחְזֶקֶת רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ וְשֻׁלְחָנוֹ, שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה לְרֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ, וְטֶפַח עַל טֶפַח לְשֻׁלְחָנוֹ:

וְשֶׁחַמָּתָהּ מְרֻבָּה מִצֵּלָתָהּ פְּסוּלָה. הָא בְּשָׁוִין, שֶׁהַחַמָּה כַּצֵּל כְּשֵׁרָה, וַדַּוְקָא שֶׁהֵן שָׁוִין מִלְמַטָּה בְּקַרְקָעִית הַסֻּכָּה, דְּבָיְדוּעַ שֶׁלְּמַעְלָה בַּסְּכָךְ צֵלָתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ, דְּאָמְרִי אֵינָשֵׁי כְּזוּזָא מִלְּעֵיל כְּאִסְתִּירָא מִלְּרַע:

בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִין. דְּבָעוּ סֻכָּה לִשְׁמָהּ, וְזוֹ סְתָם נַעֲשֵׂית. וְאִלּוּ תּוֹךְ שִׁלֹּשִׁים לֶחָג כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹאֲלִים בְּהִלְכוֹת הֶחָג שִׁלֹּשִׁים יוֹם קֹדֶם לֶחָג, סְתָם הָעוֹשֶׂה סֻכָּה לְשֵׁם חָג הוּא עוֹשֶׂה, אֲבָל קֹדֶם שִׁלֹּשִׁים סְתָמָא לְאוֹ לְשֵׁם חָג הוּא:

וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין. דְּלֹא בָּעוּ סֻכָּה לְשֵׁם חָג:

משנה ב

כְּאִלּוּ עֲשָׂאָהּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת. וּפְסוּלָה:

תַּחְתּוֹנָה פְּסוּלָה. דִּשְׁנֵי סְכָכִין יֵשׁ לָהּ. וּקְרָא קָא פָּסִיל סֻכָּה שֶׁתַּחַת הַסֻּכָּה:

אִם אֵין דִּיּוּרִין בָּעֶלְיוֹנָה. שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְדִירָה, כְּגוֹן שֶׁאֵין גַּג הַתַּחְתּוֹנָה יְכוֹלָה לִסְבֹּל כָּרִים וּכְסָתוֹת שֶׁל עֶלְיוֹנָה. וְלֹא נֶחְלְקוּ תַּנָּא קַמָּא וְרַבִּי יְהוּדָה כְּשֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לִסְבֹּל כְּלָל, דִּבְהָא

כֵּלֵי עָלְמָא מוֹדוּ שֶׁהַתַּחְתּוֹנָה כְּשֵׁרָה בִּסְכָךְ הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהַגַּג שֶׁלָּהּ אֵינוֹ חָשׁוּב גַּג, וְלֹא הַוְיָא סֻכָּה שֶׁתַּחַת הַסֻּכָּה. וְאִם הִיא בְּרִיאָה וְיכוֹלָה לְקַבֵּל כָּרִים וּכְסָתוֹת שֶׁל עֶלְיוֹנָה, כֵּלֵי עָלְמָא לֹא פְּלִיגֵי שֶׁהִיא פְּסוּלָה. כִּי פְּלִיגֵי כְּשֶׁיְכוֹלָה לְקַבֵּל עַל יְדֵי הַדְּחָק, כְּגוֹן שֶׁגַּג הַתַּחְתּוֹנָה מִתְנוֹעֵעַ וְרוֹפֵף מִכָּרִים וּכְסָתוֹת שֶׁל עֶלְיוֹנָה, תַּנָּא קַמָּא סָבַר דִּבְהָכִי מִקְרֵי סֻכָּה שֶׁתַּחַת הַסֻּכָּה וּפְסוּלָה, וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר כֵּיוָן שֶׁאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת כָּרִים וּכְסָתוֹת שֶׁל עֶלְיוֹנָה אֶלָּא עַל יְדֵי הַדְּחָק, אֵינוֹ חָשׁוּב גַּג, וְאֵין זוֹ סֻכָּה שֶׁתַּחַת הַסֻּכָּה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ג

נָשָׂר. שֶׁלֹּא יְהוּ עָלִין וְקִסְמִין יוֹרְדִין עַל הַשֻּׁלְחָן. פֵּרוּשׁ אַחֵר שֶׁלֹּא יִנָּשְׂרוּ הֶעָלִין לְאַחַר שֶׁיִּבָּשׁוּ וְתִשָּׁאֵר הַסֻּכָּה חֲמָתָהּ מְרֻבָּה מִצִּלָּתָהּ. וְסָדִין דָּבָר הַמְקַבֵּל טֻמְאָה הוּא, וּפָסוּל לִסְכָךְ. וְדָוְקָא מִפְּנֵי הַנְּשָׂר, אֲבָל לְנָאוֹתָהּ כְּשֵׁרָה:

אוֹ שֶׁפָּרַס עַל גַּבֵּי הַקִּינוֹף. כְּלוֹמַר אוֹ אֶפְלוּ לֹא פָּרְסוֹ מִפְּנֵי הַנְּשָׂר, אֶלָּא לְנוֹי עַל מִטָּתוֹ עַל גַּבֵּי הַקִּינוֹף, שֶׁהֵן אַרְבָּעָה קוּנְדָּסִין לְאַרְבַּע רַגְלֵי מִטָּתוֹ שֶׁהֵן גְּבוֹהִין, וּמֵנִיחַ כְּלוֹנָסוֹת מִזֶּה לָזֶה עַל גַּבֵּיהֶן, וּפָרַס סָדִין עֲלֵיהֶם וְהִרְחִיקוֹ מִן הַסְּכָךְ, דְּהַשְׁתָּא לֹא מְסַכֵּךְ בְּדָבָר הַמְקַבֵּל טֻמְאָה, דְּהָא לְאוֹ לְסַכּוּכֵי שַׁטְחֵיהּ הָתָם:

פְּסוּלָה. מִשּׁוּם דְּאֵינוֹ יוֹשֵׁב בַּסֻּכָּה, דְּאֹהֶל מַפְסִיק בֵּינֵיהֶם:

אֲבָל פּוֹרֵס הוּא עַל גַּבֵּי מִטָּה שֶׁיֵּשׁ לָהּ נַקְלִיטִין. שֶׁאֵינָן אֶלָּא שְׁנַיִם, וְהֵן יוֹצְאִין בְּאֶמְצַע הַמִּטָּה אֶחָד לְמֵרַאשׁוֹתֶיהָ וְאֶחָד לְרַגְלֶיהָ, וְנוֹתְנִין מִזּוֹ לְזוֹ [כְּלוֹנָסָא, וּפוֹרֵס עָלָיו סָדִין], וּמִשּׁוּם דְּאֵין לָהּ גַּג טָפַח רָחָב מִלְּמַעְלָה לֹא מִיקְּרֵי אֹהֶל:

משנה ד

הִדְלָה עָלֶיהָ. הִגְבִּיהַּ עַל גַּבָּהּ:

קְסוֹם. אידר"א בְּלַעַ"ז, וְהִיא נִדְלָה כְּגֶפֶן וְכִדְלַעַת:

פְּסוּלָה. לְפִי שֶׁאֵין מְסַכְּכִין בְּמֻחְבָּר:

וְאִם הָיָה הַסִּכּוּךְ הָרַבֵּה מֵהֶם. שֶׁהָיָה שָׁם סְכָךְ כָּשֵׁר הָרַבֵּה יוֹתֵר מֵהַגֶּפֶן וְהַדְּלַעַת, כְּשֵׁרָה. וְהוּא שֶׁחֻבָּטָן וְעֵרְבָן עִם הַסְּכָךְ כָּשֵׁר וְאֵין נִרְאִין בְּעַיִן, דִּסְכָךְ כָּשֵׁר רַבָּה עֲלֵיהֶן וּמְבַטְּלָן כְּשֶׁהֵן מְעֹרָבִין:

אוֹ שֶׁקְּצָצָן. אַף לְאַחַר שֶׁסְּכָךְ בָּהֶן, כְּשֵׁרָה. וְהוּא שֶׁיְּנַעְנְעֵם לְאַחַר קְצִיצָה, דְּאִי לָאו הָכִי פְּסוּלָה, דְּאָמְרָה תּוֹרָה (דברים טז) חַג הַסֻּכּוֹת תַּעֲשֶׂה, וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי, כְּלוֹמַר כְּשֶׁתַּעֲשֶׂה תְּהֵא רָאוּי לְסֻכָּה, וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי בִּפְסוּל, שֶׁאֵין רָאוּי לְסֻכָּה וְאַתָּה מְתַקְּנָהּ, כִּי הָא דְּמַכְשֵׁר לַהּ בְּקִצִּיצָה וְלֹא הֲדַר סָתַר לַהּ. אֲבָל כְּשֶׁמְּנַעְנֵעַ הֲוֵי כְּסוֹתֵר וְחוֹזֵר וּמְסַכֵּךְ, שֶׁמַּגְבִּיהַּ כָּל אֶחָד לְבַד וּמַנִּיחוֹ וְחוֹזֵר וּמַגְבִּיהַּ אֶת חֲבֵרוֹ וּמַנִּיחוֹ:

כָּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ כוּ'. לְאֲפוּקֵי כְּלֵי עֵץ וּבִגְדֵי פִּשְׁתָּן וּמַחְצָלָאוֹת, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁגְּדוּלֵיהֶם מִן הָאָרֶץ אֵין מְסַכְּכִין בָּהֶן, הוֹאִיל וּמְקַבְּלִין טֻמְאָה:

וְגִדּוּלָיו מִן הָאָרֶץ וְכוּ'. דִּכְתִיב חַג הַסֻּכּוֹת [תַּעֲשֶׂה לְךָ בְּאָסְפְּךָ] מִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ, בְּפִסֹלֶת גָּרֶן וְיֶקֶב הַכָּתוּב מְדַבֵּר, כְּלוֹמַר מִן הַנִּשְׁאָר אַחַר שֶׁאָסַפְתָּ הַגֹּרֶן וְהַיֶּקֶב, כְּגוֹן קַשִּׁין וּזְמוֹרוֹת, מֵהֶם עֲשֵׂה סֻכָּה:

משנה ה

וַחֲבִילֵי זְרָדִין. מִין קָנִים, וּבְעוֹדָן לַחִים בְּהֵמָה אוֹכַלְתָּן, וּכְשֶׁיִּבָּשׁוּ עוֹמְדִין לְהֶסֵּק:

אֵין מְסַכְּכִין. כְּשֶׁהֵן קְשׁוּרִים. וְלֹא מִפְּנֵי שֶׁהֵן פְּסוּלִים, אֶלָּא פְּעָמִים שֶׁאָדָם בָּא וַחֲבִילָתוֹ עַל כְּתֵפוֹ וּמַעֲלֶה וּמַנִּיחָהּ עַל גַּבֵּי סֻכָּה לְיַבְּשָׁהּ, וְנִמְלָךְ עָלֶיהָ לְסַכּוֹךְ, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי בְּפָסוּל, וְזֶה לֹא נַעֲשָׂה אֶפִלּוּ לְצֵל אֶלָּא לְיַבֵּשׁ, וְהֲוֵי עָשׂוּי בְּפָסוּל:

וְכֵלָן. הַפְּסוּלִים שֶׁשָּׁנִינוּ בְּסָכָךְ:

כְּשֵׁרִים לַדְּפָנוֹת. דְּסֻכָּה סְכָךְ מַשְׁמַע וְלֹא דְּפָנוֹת. הִלְכָךְ סֻכּוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ מִגָּרְנְךָ, אַסְכָּךְ מַשְׁמַע וְלֹא אַדְּפָנוֹת:

משנה ו

מְסַכְּכִין בִּנְסָרִים דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. בִּנְסָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם אַרְבָּעָה, שֶׁהוּא שִׁעוּר מָקוֹם חָשׁוּב, דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה. פָּחוֹת מִשֶּׁלְשָׁה, דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה, דַּחֲשִׁיבֵי כִּקְנִים. כִּי פְּלִיגֵי מִשֶּׁלְשָׁה וְעַד אַרְבָּעָה. רַבִּי יְהוּדָה סָבַר כֵּיוָן דְּלֵית בְּהוּ שִׁעוּר מָקוֹם חָשׁוּב לֹא גָּזְרִינַן שֶׁמָּא יֵשֵׁב תַּחַת תִּקְרַת הַבַּיִת. וְרַבִּי מֵאִיר סָבַר כֵּיוָן דְּנָפְקֵי מִתּוֹרַת לָבוּד גָּזְרִינַן שֶׁמָּא יֹאמַר מַה לִּי לְסַכֵּךְ בְּאֵלּוּ מַה לִּי לֵישֵׁב תַּחַת תִּקְרַת בַּיִת. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ז

תִּקְרָה. גַּג הֶעָשׂוּי מִקּוֹרוֹת אוֹ נְסָרִים:

מַעֲזִיבָה. הַטִּיט אוֹ הַסִּיד שֶׁרְגִילִין לִתֵּן עַל גַּבֵּי הַקּוֹרוֹת וְהַנְּסָרִים קָרוּי מַעֲזִיבָה:

מְפַקְפֵּק. סוֹתֵר וּמְנַעְנֵעַ כֻּלָּן:

אוֹ נוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַיִם. וְנוֹתֵן סָכָךְ כָּשֵׁר בְּמָקוֹמָהּ. וְרַבִּי יְהוּדָה לְטַעֲמֵיהּ דְּמַכְשִׁיר לְסַכֵּךְ בִּנְסָרִים, הִלְכָךְ בְּפִקְפּוּק סַגִּי. וּבְלֹא פִּקְפּוּק אִי אֶפְשָׁר, מִשּׁוּם תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי:

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בְּדָבָר זֶה, שֶׁכֻּלָּן מוֹדִים שֶׁצָּרִיךְ לִטֹּל אֶחָד מִבֵּינְתַיִם וּפִקְפּוּק אֵינוֹ מוֹעִיל. וְרַבִּי מֵאִיר לְטַעֲמֵיהּ דְּאָמַר אֵין מְסַכְּכִין בִּנְסָרִים. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה שֶׁאָמַר מִשּׁוּם בֵּית הִלֵּל:

משנה ח

שַׁפּוּדִין. אֵין רָאוּי לְסִכּוּךְ, לְפִי שֶׁאֵינָן גְּדוּלֵי קַרְקַע:

[**בַּאֲרֻכּוֹת**] **הַמִּטָּה**. כֵּלִים הַמְקַבְּלִים טֻמְאָה:

אִם יֵשׁ רֶוַח בֵּינֵיהֶן כְּמוֹתָן. לְאוֹ דַּוְקָא כְּמוֹתָן מַמָּשׁ וְלֹא יוֹתֵר, דְּהָא מְקוֹם שַׁפּוּד כְּפָרוּץ הוּא נֶחְשָׁב, וּכְשֶׁנּוֹתֵן סְכָךְ כָּשֵׁר בֵּין שַׁפּוּד לְשַׁפּוּד אִם אֵין בֵּינֵיהֶן אֶלָּא כְּמוֹתָן הֲוֵי פָּרוּץ כְּעוֹמֵד וּפָסוּל. אֶלָּא עַל כָּרְחֵךְ הֶרְוַח שֶׁבֵּינֵיהֶן מַשֶּׁהוּ יוֹתֵר מִכְּמוֹתָן:

הַחוֹטֵט בְּגָדִישׁ. נָטַל מִן הָעֲמָרִים לְמַטָּה סָמוּךְ לָאָרֶץ וְעָשָׂה חָלָל כְּשִׁעוּר סֻכָּה, וְהַסְּכָךְ נִמְצָא עָשׂוּי וְעוֹמֵד מֵאֵלָיו, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי. אֲבָל אִם הָיָה בּוֹ חָלָל טֶפַח בְּמֶשֶׁךְ שִׁבְעָה, עָשׂוּי לְשֵׁם סְכָךְ, וְחִטֵּט בּוֹ עַד שֶׁהִגְבִּיהַּ אֶת הֶחָלָל לְשִׁעוּר גֹּבַהּ עֲשָׂרָה, [אֵין] זוֹ הִיא עֲשִׂיָּתוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מְתַקֵּן אֶלָּא הַדְּפָנוֹת, וּבַדְּפָנוֹת לֹא אָמְרִינַן תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי, וַהֲרֵי הִיא כְּסֻכָּה פְּחוּתָה מֵעֲשָׂרָה וְחָקַק בָּהּ לְהַשְׁלִימָהּ לַעֲשָׂרָה:

משנה ט

הַמְשַׁלְשֵׁל. מוֹרִיד. שֶׁהִתְחִיל לֶאֱרֹג הַדְּפָנוֹת סָמוּךְ לַסְּכָךְ וְאוֹרֵג וּבָא כְּלַפֵּי מַטָּה:

שְׁלֹשָׁה טְפָחִים פְּסוּלָה. הַיְנוּ שִׁעוּר שֶׁיְּזַדֵּקֵר הַגְּדִי בְּבֵית אַחַת וְיִכָּנֵס, דְּאָמְרָן דְּבִכְהַאי גַּוְנָא אֵינָהּ מְחָצָה:

כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לַעֲשָׂרָה כְּשֵׁרָה. וַאֲפִלּוּ אֵינָן מַגִּיעוֹת לַסְּכָךְ וּמֻפְלָגוֹת מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה:

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כְּשֵׁם שֶׁמִּלְמַטָּה לְמַעְלָה. דַּיּוֹ בַּאֲרִיגַת עֲשָׂרָה:

כָּךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה. וַאֲפִלּוּ גְּבוֹהוֹת מִן הָאָרֶץ הַרְבֵּה. דְּסָבַר מְחִצָּה תְּלוּיָה מֻתֶּרֶת. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

הִרְחִיק אֶת הַסִּכּוּךְ. לְאוֹ בַּגֹּבַהּ קָאָמַר, אֶלָּא בָּרֹחַב, שֶׁהִנִּיחַ אֲוִיר בֵּין דֹּפֶן לַסְּכָךְ, בְּאֹרֶךְ הַסֻּכָּה אוֹ בְּרָחְבָּהּ:

משנה י

בַּיִת שֶׁנִּפְחַת. גַּגּוֹ בְּאֶמְצָעוֹ, וְהַדְּפָנוֹת רְחוֹקוֹת מִן הַסְּכָךְ כְּשֵׁר:

אִם יֵשׁ מִן הַכֹּתֶל לִסְכָךְ כָּשֵׁר אַרְבַּע אַמּוֹת פְּסוּלָה. פָּחוֹת מִכָּאן כְּשֵׁרָה. דַּהֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי דְּאָמְרִינַן דֹּפֶן עֲקוּמָה עַד אַרְבַּע אַמּוֹת, וְרוֹאִים תְּקָרֶת הַבַּיִת כְּאִלּוּ נֶעֱקָם רֹאשׁ הַדֹּפֶן וּבָא עַד הַסְּכָךְ הַכָּשֵׁר. וְלֹא יִישַׁן תַּחְתֶּיהָ:

וְכֵן בְּחָצֵר שֶׁהִיא מֻקֶּפֶת אַכְסַדְרָה. וְסִכֵּךְ בַּאֲוִירָהּ שֶׁל חָצֵר, רָחוֹק מִכָּתְלֵי הָאַכְסַדְרָה. וְאַכְסַדְרָה הוּא מָקוֹם מֻקָּף מִשָּׁלֹשׁ מְחִצּוֹת:

סֻכָּה גְּדוֹלָה. כָּל שֶׁאִלּוּ יִנָּטֵל הַסְּכָךְ פָּסוּל, יִשָּׁאֵר בָּהּ שִׁבְעָה טְפָחִים עַל שִׁבְעָה טְפָחִים סְכָךְ כָּשֵׁר, זוֹ הִיא סֻכָּה גְּדוֹלָה:

שֶׁהִקִּיפוּהָ בְּדָבָר שֶׁאֵין מְסַכְּכִין בּוֹ. דְּוָקָא מִן הַצַּד אָמְרִינַן שֶׁאֵין סְכָךְ פָּסוּל פּוֹסֵל אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, מִשּׁוּם טַעֲמָא דְּדִפְנָן עֲקֵמָה. אֲבָל בְּאֶמְצַע הַסֻּכָּה פּוֹסֵל בְּאַרְבָּעָה טְפָחִים. וַאֲוִיר שֶׁאֵין שָׁם סְכָךְ כְּלָל בֵּין בָּאֶמְצַע בֵּין מִן הַצַּד, פּוֹסֵל בִּשְׁלֹשָׁה טְפָחִים:

משנה יא

כמין צריף. שאין לה גג, וראשי הדפנות נוגעות זו בזו מלמעלה [כזה], ומתרחבים והולכים מלמטה:

אוֹ שֶׁסְּמָכָהּ. שֶׁהִטָּה רָאשֵׁי הַקָּנִים עַל הַכֹּתֶל וְהוֹלְכִים בְּשִׁפּוּעַ לְמַטָּה לָאָרֶץ:

מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהּ גַּג. אֵינוֹ נִכָּר מַהוּ גַּג וּמַהוּ כֹּתֶל. דְּאֹהֶל מְשֻׁפָּע לָאו שְׁמֵיהּ אֹהֶל אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ גַּג טָפַח. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

מַחְצֶלֶת שֶׁל קָנִים וְכוּ'. בְּמַחְצֶלֶת קְטַנָּה כֵּלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי דִּסְתָמָא לִשְׁכִּיבָה וְאֵין מְסַכְּכִין בָּהּ. כִּי פְּלִיגִי בִּגְדוֹלָה, תַּנָּא קַמָּא סָבַר סְתָם גְּדוֹלָה לְסִכּוּךְ עֲבִידָא, וּסְתָם קְטַנָּה לִשְׁכִּיבָה. וְהָכִי קָאָמַר, מַחְצֶלֶת גְּדוֹלָה סְתָמָא לְסִכּוּךְ, וְאִם פֵּרֵשׁ שֶׁעָשָׂאהּ לִשְׁכִּיבָה, מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה וְאֵין מְסַכְּכִין בָּהּ. וּלְסִכּוּךְ, מְסַכְּכִים בָּהּ, הָכִי קָאָמַר, וּמַחְצֶלֶת קְטַנָּה סְתָמָא לִשְׁכִּיבָה, וְאִם פֵּרֵשׁ שֶׁיִּהְיֶא לְסִכּוּךְ מְסַכְּכִין בָּהּ:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אַחַת גְּדוֹלָה וְאַחַת קְטַנָּה. סְתָמָן לִשְׁכִּיבָה. וַעֲשָׂאהּ לִשְׁכִּיבָה דְּקָאָמַר, כְּלוֹמַר עֲשׂוּיוֹת הֵן מִתְּחִלָּתָן סְתָמָא לִשְׁכִּיבָה, הִלְכָךְ אַף הַגְּדוֹלָה מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה וְאֵין מְסַכְּכִין בָּהּ. וְאִם פֵּרֵשׁ שֶׁהִיא לְסִכּוּךְ מְסַכְּכִין בָּהּ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

פרק ב

משנה א

הַיָּשֵׁן. לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא הַמִּטָּה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, דְּאָז הִיא חֲשׁוּבָה אֹהֶל, וְנִמְצָא אֹהֶל מַפְסִיק בֵּינוֹ לְבֵין הַסֻּכָּה. וְעִקַּר מִצְוַת סֻכָּה אֲכִילָה שִׁתִּיָּה שֵׁינָה:

נוֹהֲגִים הָיוּ כוּ'. דְּקָסָבַר לֹא אָתֵי אֹהֶל עֲרַאי וּמְבַטֵּל אֹהֶל קֶבַע. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

עֲבָדִים פְּטוּרִים מִן הַסֻּכָּה. דִּמְצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא נָשִׁים פְּטוּרוֹת, וְכָל מִצְוָה שֶׁהָאִשָּׁה חַיֶּבֶת בָּהּ עֶבֶד חַיָּב בָּהּ:

וּלְפִי דַּרְכֵּנוּ לָמַדְנוּ. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָמַר אֶלָּא לְשִׁיחַת חֻלִּין בְּעָלְמָא, שֶׁהָיָה מִשְׁתַּבֵּחַ בְּעַבְדּוֹ, לָמַדְנוּ שֶׁהַיָּשֵׁן תַּחַת הַמִּטָּה כוּ':

משנה ב

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם אֵינָהּ יְכוֹלָה לַעֲמֹד בִּפְנֵי עַצְמָהּ פְּסוּלָה. רַבִּי יְהוּדָה לְטַעֲמֵיהּ דְּאָמַר סֻכָּה דִּירַת קֶבַע בְּעִינַן. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

מְדֻבְלֶלֶת. שֶׁלֹּא הִשְׁכִּיב הַקָּנִים יַחַד זֶה אֵצֶל זֶה, אֶלָּא קָנֶה עוֹלֶה וְקָנֶה יוֹרֵד, וּמִתּוֹךְ כָּךְ חַמָּתָהּ מְרֻבָּה מִצִּלָּתָהּ, וְאַשְׁמְעִינַן מַתְנִיתִין דְּאָמְרִינַן רוֹאִים כְּאִלּוּ הֵיוּ מֻשְׁכָּבִים בְּשָׁוֶה, וְאִם אָז צִלָּתָהּ מְרֻבָּה כְּשֵׁרָה:

משנה ג

בְּרֹאשׁ הֶעָגָלָה. אַף עַל גַּב דְּמִסַּטְּלָה וְלֹא קָבִיעִי:

בְּרֹאשׁ הַסְּפִינָה. שֶׁבַּיָּם, שֶׁהָרוּחַ שׁוֹלֶטֶת שָׁם וְעוֹקַרְתָּהּ:

כְּשֵׁרָה. דְּדִירָה קָרֵינָא בֵּיהּ. וְהוּא שֶׁתְּהֵא יְכוֹלָה לַעֲמֹד בְּרוּחַ מְצוּיָה שֶׁל יַבָּשָׁה:

וְעוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב. אַיְדֵי דְּבָעֵי לְמִתְנֵי סֵיפָא אֵין עוֹלִין, תָּנָא רֵישָׁא עוֹלִין:

בְּרֹאשׁ הָאֵילָן. תִּקֵּן מוֹשָׁבוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְעָשָׂה שָׁם מְחִצּוֹת וְסִכֵּךְ:

כְּשֵׁרָה. בְּחֻלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד:

וְאֵין עוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב. דְּגָזוּר רַבָּנָן דְּאֵין עוֹלִין בָּאִילָן וְאֵין מַשְׁתַּמְּשִׁין בּוֹ, שֶׁמָּא יִתְלֹשׁ:

שְׁתַּיִם בָּאִילָן. סָמַךְ קַרְקַע הַסֻּכָּה רַבָּה בָּאִילָן, וְעָשָׂה סְבִיבָהּ בְּרֹאשׁ הָאִילָן שְׁתֵּי דְּפָנוֹת, וְאַחַת עָשָׂה בִּידֵי אָדָם בָּאָרֶץ, וְסָמַךְ קַרְקַעִית הַסֻּכָּה בְּאֶמְצַע הַדֹּפֶן שֶׁעָשָׂה בָּאָרֶץ, וְהִגְבִּיהַּ הַדֹּפֶן מִמֶּנָּה וָמַעְלָה עֲשָׂרָה:

אוֹ שְׁתַּיִם בִּידֵי אָדָם וְאַחַת בָּאִילָן. הוֹאִיל וְאִם יִנָּטֵל תִּפֹּל קַרְקַעִית הַסֻּכָּה, שֶׁאֵין יְכוֹלָה לַעֲמֹד בִּסְמִיכַת שְׁתַּיִם שֶׁבָּאָרֶץ, אֵין עוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב, דְּמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּאִילָן:

משנה ד

וְהָאִילָנוֹת דְּפָנוֹת לָהּ כְּשֵׁרָה. וְהוּא שֶׁהָאִילָנוֹת עֲבִים וַחֲזָקִים וְלֹא אֲזָלֵי וְאָתוּ בְּרוּחַ מְצוּיָה. וְצָרִיךְ נַמִּי לְמַלְאוֹת בֵּין הָעֲנָפִים בְּתֶבֶן וְקַשׁ שֶׁלֹּא תְּזִיזֵם הָרוּחַ, שֶׁכָּל מְחִצָּה שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לַעֲמֹד בְּרוּחַ מְצוּיָה אֵינָהּ מְחִצָּה:

שְׁלוּחֵי מִצְוָה פְּטוּרִים. שֶׁהָעוֹסֵק בְּמִצְוָה פָּטוּר מִן הַמִּצְוָה. וְלֹא בִלְבַד בְּשָׁעָה שֶׁעוֹסְקִין בַּמִּצְוָה פְּטוּרִים, אֶלָּא אֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁאֵין עֲסוּקִים בָּהּ, כְּגוֹן הוֹלֵךְ לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבּוֹ אוֹ לְפִדְיוֹן שְׁבוּיִים, פָּטוּר אַף בְּשָׁעַת חֲנִיָּתוֹ:

חוֹלִין וּמְשַׁמְּשֵׁיהֶן פְּטוּרִים. וַאֲפִלּוּ בְּחֹלִי כָּל דְּהוּ. וְהַאי דְּשָׁרֵי לְבַטֵּל מִצַּוֹת עֲשֵׂה שֶׁל תּוֹרָה מִפְּנֵי חֹלִי כָּל דְּהוּ, וּמִצְטַעֵר מִפְּנֵי רֵיחַ רַע אוֹ מִפְּנֵי פְּשָׁפְּשִׁים וּפַרְעוֹשִׁים שֶׁהוּא פָּטוּר, וְכֵן הוֹלְכֵי דְּרָכִים וְשׁוֹמְרֵי גְּנוֹת וּפַרְדֵּסִים דְּפָטְרֵי לְהוּ רַבָּנָן מִן הַסֻּכָּה, טַעֲמָא הָוֵי מִשּׁוּם דִּכְתִיב (ויקרא כג) בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ, כְּעֵין תָּדוּרוּ, וְכָל הֵיכָא דְּאִית לֵיהּ מִידֵּי שֶׁמְּפָנֵי אוֹתוֹ דָּבָר הָיָה יוֹצֵא מִדִּירָתוֹ, יָכוֹל נַמִּי לְצֵאת מִסֻּכָּתוֹ. אֲבָל הָעוֹשֶׂה סֻכָּתוֹ מִתְּחִלָּה בְּמָקוֹם הָרָאוּי לְהִצְטַעֵר בַּאֲכִילָה אוֹ בְּשֵׁינָה, כְּגוֹן בְּמָקוֹם שֶׁמִּתְיָרֵא בּוֹ מִפְּנֵי לִסְטִים בַּשֵּׁינָה וְאֵין מִתְיָרֵא מִפְּנֵי הַגַּנָּבִים אוֹ לִסְטִים בַּאֲכִילָה, אֲפִלּוּ בַּאֲכִילָה לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּאוֹתָהּ סֻכָּה, הוֹאִיל

וְאֵינָהּ רְאוּיָה לֵעָשׂוֹת בּוֹ כָּל צָרְכָּיו, אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְשֵׁינָה, דְּהָא כְּעֵין תְּדוּרוּ בָּעִינַן וְהָא לֹא הָוֵי כְּעֵין דִּירָה:

אוֹכָלִים וְשׁוֹתִים עֲרַאי. דָּבָר מֻעָט לְהָסִיר רַעֲבוֹנוֹ, וְדַעְתּוֹ לִסְעֹד אַחַר כֵּן:

משנה ה

וְאָמְרוּ הַעֲלוּם לַסֻּכָּה. וְלֹא מִן הַדִּין, אֶלָּא שֶׁהֶחְמִירוּ עַל עַצְמָן. וְשָׁמְעִינַן מִינַּהּ שֶׁהַמַּחְמִיר עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל אֶפִלּוּ אֲכִילַת עֲרַאי חוּץ לַסֻּכָּה, הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח:

אֹכֶל פָּחוּת מִכַּבֵּיצָה וְנָטְלוּ בַּמַּפָּה]. מִשּׁוּם נְטִילַת יָדַיִם, וּמִשּׁוּם בָּרוֹכֵי נָטַל פָּחוֹת מִכַּבֵּיצָה. דְּאִלּוּ מִשּׁוּם סֻכָּה הָא אָמְרִינַן אוֹכְלִים אֲכִילַת עֲרַאי חוּץ לַסֻּכָּה וַאֲפִלּוּ יוֹתֵר מִכַּבֵּיצָה:

משנה ו

אַרְבַּע עֶשְׂרֵה סְעוּדוֹת. שְׁתֵּי סְעוּדוֹת בְּכָל יוֹם לְשִׁבְעָה הַיָּמִים:

אֵין לַדָּבָר קִצְבָּה. אִם רָצָה לֶאֱכֹל לֹא יֹאכַל חוּץ לַסֻּכָּה. רָצָה לְהִתְעַנּוֹת יִתְעַנֶּה וְאֵין נִזְקָקִין לוֹ:

חוּץ מִלֵּילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן. דְּיָלְפִינַן חֲמִשָּׁה עָשָׂר חֲמִשָּׁה עָשָׂר מֵחַג הַמַּצּוֹת, מַה אֲכִילַת מַצָּה לֵילָה הָרִאשׁוֹן חוֹבָה, מִכָּאן וְאֵילָךְ רְשׁוּת, אַף סֻכָּה כֵּן:

יַשְׁלִים בְּלֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן. בְּלֵיל שְׁמִינִי עֲצֶרֶת. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בִּשְׁתֵּיהֶן:

משנה ז

בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִין. וַהֲלָכָה כְּבֵית שַׁמַּאי, בֵּין בְּסֻכָּה גְּדוֹלָה וְהוּא יוֹשֵׁב עַל פֶּתַח הַסֻּכָּה וְשֻׁלְחָנוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, בֵּין בְּסֻכָּה קְטַנָּה שֶׁאֵינָהּ מַחְזֶקֶת רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ וְשֻׁלְחָנוֹ, הַכֹּל אָסוּר, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִמָּשֵׁךְ אַחַר שֻׁלְחָנוֹ:

משנה ח

נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים כּוּ'. דְּאָמַר קְרָא (ויקרא כג) כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל, לְהוֹצִיא אֶת הַנָּשִׁים, דְּאַף עַל גַּב דְּחַיָּבוֹת בַּאֲכִילַת מַצָּה לֵיל רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח אֵין חַיָּבוֹת בַּסֻּכָּה לֵיל רִאשׁוֹן שֶׁל חָג:

קָטָן שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְאִמּוֹ. כָּל שֶׁנַּעֲוֹר מִשְׁנָתוֹ וְאֵינוֹ קוֹרֵא אִמָּא אִמָּא הָוֵי אֵין צָרִיךְ לְאִמּוֹ וְחַיָּב וּפְחוֹת מִכָּאן פָּטוּר. וְכֵן הֲלָכָה. וַדַּוְקָא שֶׁקּוֹרֵא וְשׁוֹנֶה וְאֵינוֹ שׁוֹתֵק עַד שֶׁתָּבֹא אִמּוֹ אֵלָיו הוּא דְּנִקְרָא צָרִיךְ לְאִמּוֹ, אֲבָל קוֹרֵא פַּעַם אַחַת וְשׁוֹתֵק לָאו צָרִיךְ לְאִמּוֹ הוּא:

משנה ט

סֻכָּתוֹ קָבַע. שֶׁאִם יֵשׁ לוֹ כֵּלִים נָאִים וּמַצָּעוֹת נָאוֹת, מַעֲלֶן לַסֻּכָּה:

מִשְׁתַּכַּרַח הַמִּקְפָּה. מִשְׁתַּקְלְקֵל הַמִּקְפָּה. כָּל תַּבְשִׁיל שֶׁאֵינוֹ לֹא רַךְ וְלֹא קָשֶׁה אֶלָּא קָפוּי קְרוּי מִקְפָּה. וְרֹב בְּנֵי אָדָם מוֹאֲסִין תַּבְשִׁיל כָּזֶה, וּבְמַעַט מַיִם מִתְקַלְקֵל לְגַמְרֵי. וּמִקְפָּה שֶׁל

גְּרִיסִין שֶׁל פּוֹל הִיא מְמַהֶרֶת לְהִתְקַלְקֵל בַּגְּשָׁמִים יוֹתֵר מִשְּׁאָר מִקְפּוֹת, וְאִם יָרְדוּ גְּשָׁמִים עַד שֶׁאִלּוּ הָיָה לְפָנָיו מִקְפָּה שֶׁל גְּרִיסִין הָיְתָה מִתְקַלְקֶלֶת, מֻתָּר לְפַנּוֹת מִיָּד:

וְשָׁפַךְ לוֹ. רַבּוֹ קִיתּוֹן עַל פָּנָיו שֶׁל עֶבֶד, כְּלוֹמַר אִי אֶפְשִׁי בְּשִׁמּוּשְׁךָ. אַף כָּאן גְּשָׁמִים הַלָּלוּ מַרְאִין שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל מַעֲשֵׂיהֶם בְּרָצוֹן:

פרק ג

משנה א

לוּלָב הַגָּזוּל פָּסוּל. דִּכְתִיב וּלְקַחְתֶּם לָכֶם, מִשֶּׁלָּכֶם. וּלְאַחַר יֵאוּשׁ בְּעָלִים נִהְיוּ דְּשֶׁלּוֹ הוּא שֶׁקּוֹנֶה אוֹתוֹ בְּיֵאוּשׁ, מִכָּל מָקוֹם הֲוֵי מִצְוָה הַבָּאָה בַּעֲבֵרָה:

וְהַיָּבֵשׁ פָּסוּל. דִּבְכָלְהוּ בְּעִינַן הָדָר וְלֵיכָּא:

שֶׁל אֲשֵׁרָה. אִילָן הַנֶּעֱבָד:

וְשֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת פָּסוּל. דִּלְשְׂרֵפָה קָאֵי. וְלוּלָב בָּעֵי שִׁעוּר, וְהָנֵי כֵּיוָן דִּלְשְׂרֵפָה קַיְמֵי אֵין שִׁעוּרָן קַיָּם:

נִקְטַם רֹאשׁוֹ פָּסוּל. דְּלֹא הֲוֵי הָדָר:

נִפְרְצוּ עָלָיו. וְאֵינָן מְחֻבָּרִין אֶלָּא עַל יְדֵי אֲגִידָה:

נִפְרְדוּ עָלָיו. מְחֻבָּרִים הֵן בַּשִּׁדְרָה, אֶלָּא שֶׁלְּמַעְלָה הֵן נִפְרָדִין לְכָאן וּלְכָאן כְּעַנְפֵּי אִילָן:

יֶאֱגַדְנּוּ מִלְּמַעְלָה. אִם נִפְרְדוּ עָלָיו יְאַגְּדֶם שֶׁיִּהְיוּ עוֹלִים עִם הַשִּׁדְרָה כִּשְׁאָר לוּלָבִים. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

צִנֵּי הַר הַבָּרְזֶל. יֵשׁ דְּקָלִים שֶׁלּוּלְבִין שֶׁלָּהֶן עֲלֵיהֶן קְצָרִים מְאֹד וְאֵין עוֹלִין עַל אֹרֶךְ הַשִּׁדְרָה. אִם הֵן אֲרֻכִּין כָּל כָּךְ עַד שֶׁרֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה מַגִּיעַ לְצַד עִקָּרוֹ שֶׁל זֶה כְּשֵׁרִים:

כָּל לוּלָב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. כְּנֶגֶד אֹרֶךְ הַהֲדַס וְטֶפַח יוֹתֵר, כְּדֵי לְנַעְנֵעַ בּוֹ, דִּלּוּלָב בָּעֵי לְנַעְנוּעֵי כְּדִלְקַמָּן:

כְּדֵי לְנַעְנֵעַ בּוֹ. תָּנֵי, וּכְדֵי לְנַעְנֵעַ בּוֹ, דְּהַיְנוּ טֶפַח יוֹתֵר עַל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים:

משנה ב

נִקְטַם רֹאשׁוֹ פָּסוּל. וְלֵית הִלְכְתָא כִּסְתָם מַתְנִיתִין, אֶלָּא כְּרַבִּי טַרְפוֹן דְּאָמַר לְקַמָּן אֲפִלּוּ שְׁלֹשָׁתָן קְטוּמִין כְּשֵׁרִים:

עֲנָבָיו. פֵּרֵי יֵשׁ בּוֹ שֶׁדּוֹמֶה לַעֲנָבִים:

מְרֻבּוֹת מֵעָלָיו פָּסוּל. לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שְׁחוֹרוֹת אוֹ אֲדֻמּוֹת, אֲבָל יְרֻקּוֹת מִינָא דְּהַדַּס הוּא וְכָשֵׁר:

וְאֵין מְמַעֲטִין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב. דַּהֲוָה לֵיהּ מְתַקֵּן:

משנה ג

נִקְטַם רֹאשָׁהּ פְּסוּלָה. אַף זוֹ אֵינָהּ הֲלָכָה:

צַפְצָפָה. מִין עֲרָבָה וְעֵלֶה שֶׁלָּהּ עָגֹל:

וְשֶׁל בַּעַל. שְׁגְּדֵלָה בַּשָּׂדֶה וְלֹא בַּנַּחַל, כְּשֵׁרָה. לֹא נֶאֱמַר עַרְבֵי נַחַל אֶלָּא שֶׁדִּבֵּר הַכָּתוּב בַּהֶוֶּה:

משנה ד

אֲפִלּוּ שְׁנַיִם קְטוּמִין. אַהֲדַסִּים קְאֵי. וּבַגְּמָרָא פָּרֵיךְ אִי קְטוּם פָּסוּל וְהוּא מַצְרִיךְ שְׁלֹשָׁה לִיבָּעֵי כֻּלְּהוּ שְׁלֵמִים, וְאִי קְטוּם כָּשֵׁר לִיכְשַׁר שְׁלָשְׁתָּן קְטוּמִים. וּמַסִּיק דְּחָזַר בּוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל מִתְּחִלַּת דְּבָרָיו שֶׁהָיָה מַצְרִיךְ שְׁלֹשָׁה הֲדַסִּים וּמַכְשִׁיר אֲפִלּוּ שְׁנַיִם קְטוּמִין. וְהוּא הַדִּין אִי לֹא מַיְתֵי לְהוּ כְּלָל, דִּקְטוּמִין כְּמַאן דְּלֵיתְנְהוּ דָּמְיִ:

אֲפִלּוּ שְׁלָשְׁתָּן קְטוּמִין. דְּלֹא בָּעֵי הָדָר בַּהֲדַס. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי טַרְפוֹן:

משנה ה

שֶׁל עֲרָלָה וְשֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה פְּסוּל. דְּאָמַר קְרָא (ויקרא כג) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם, שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי לָכֶם:

וְאִם נָטַל כָּשֵׁר. שֶׁהֲרֵי יֵשׁ בָּהּ הֶתֵּר אֲכִילָה:

וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין. דְּהָא חָזֵי לַעֲנִיִּים, כְּדִתְנַן מַאֲכִילִין אֶת הָעֲנִיִּים דְּמַאי:

בִּירוּשָׁלַיִם כו'. אֲבָל חוּץ לִירוּשָׁלַיִם לֹא, דְּבָעִינַן לָכֶם, שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי לָכֶם:

משנה ו

עֲלָתָה חֲזָזִית. כְּמִין אֲבַעְבּוּעוֹת דַּקּוֹת:

עַל רֻבּוֹ. בְּמָקוֹם אֶחָד הוּא דְּבָעִינַן רֻבּוֹ, אֲבָל בִּשְׁנַיִם אוֹ בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת אֲפִלּוּ עַל מְעוּטוֹ פָּסוּל. וְעַל פִּטְמָתוֹ אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא פָּסוּל, שֶׁשָּׁם הוּא נִרְאֶה יוֹתֵר מִבִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת:

פִּטְמָתוֹ. הַדַּד שֶׁבְּרֹאשׁוֹ. כְּמוֹ פִּטְמָא שֶׁל רִמּוֹן:

נִקְלַף פָּסוּל. וְדַוְקָא שֶׁנִּקְלַף כֻּלּוֹ, אֲבָל מִקְצָתוֹ כָּשֵׁר. וְאִית דְּאָמְרֵי אִיפְּכָא, נִקְלַף מִקְצָתוֹ פָּסוּל, דְּמַחֲזֵי כִּמְנֻמָּר, אֲבָל נִקְלַף כֻּלּוֹ כָּשֵׁר. וְהַאי נִקְלַף לָאו שֶׁהוּסְרָה הַקְּלִפָּה עַד שֶׁנִּרְאֶה הַלֻּבְנוּנִית שֶׁבְּתוֹכוֹ, דְּהַאי הָוֵי חָסֵר וּפָסוּל, אֶלָּא שֶׁנִּקְלַף מִמֶּנּוּ גֶּלֶד דַּק וּמַרְאֵהוּ יָרֹק כַּאֲשֶׁר בְּתְחִלָּה:

נִקַּב. נֶקֶב מְפֻלָּשׁ מַעֲבָר אֶל עֵבֶר אֲפִלּוּ בְּכָל שֶׁהוּא פָּסוּל. וְשֶׁאֵינוֹ מְפֻלָּשׁ וְאֵינוֹ חָסֵר כְּלוּם, כְּגוֹן שֶׁתָּחַב בּוֹ יְתֵד עָבָה, אִם הַנֶּקֶב רָחָב כְּאִסָּר פָּסוּל, פָּחוֹת מִכָּאן כָּשֵׁר. וְהֵיְנוּ נִקַּב וְלֹא חָסַר כָּל שֶׁהוּא כָּשֵׁר דְּתְנַיְנַן לְקַמָּן, שֶׁאֵינוֹ מְפֻלָּשׁ וְאֵינוֹ רָחָב כְּאִסָּר:

אֶתְרוֹג הַכּוּשִׁי. שֶׁגְּדַל כָּאן וְהוּא שְׁחוֹר, פָּסוּל. אֲבָל כּוּשִׁי שֶׁגְּדַל בְּאֶרֶץ כּוּשׁ אוֹרְחֵיהּ הוּא וְכָשֵׁר:

וְרַבִּי יְהוּדָה פּוֹסֵל. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וְכָל הָנֵי פְּסוּלִים בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן, אֲבָל בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי עִם שְׁאָר הַיָּמִים הַכֹּל כָּשֵׁר:

משנה ז

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כַּבִּיצָה. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּפָחוֹת מִכַּבֵּיצָה פָּסוּל:

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אֲפִלּוּ בִּשְׁתֵּי יָדָיו. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

משנה ח

בְּגִימוֹנִיּוֹת שֶׁל זָהָב. חוּטֵי זָהָב כְּפוּפִין כְּגִימוֹן, כְּמוֹ הֲלָכוֹף כְּאַגְמוֹן (ישעיה נח), וְסוֹבְבִין הָאֶגֶדָה:

בְּמִינוֹ הָיוּ אוֹגְדִין אוֹתוֹ מִלְמָטָה. לְקַיֵּם מִצְוַת אֶגֶד. וְזֶה לְנוֹי בָּעָלְמָא הָוֶה. וְרַבִּי יְהוּדָה לְטַעֲמֵיהּ דְּאָמַר לוּלָב צָרִיךְ אֶגֶד, הִלְכָךְ אִי אָגֵיד לֵיהּ שְׁלֹא בְּמִינוֹ הָוֵו לְהוּ חֲמִשָּׁה מִינִין. וַאֲנַן קַיְמָא לָן דְּלוּלָב אֵין צָרִיךְ אֶגֶד, הִלְכָךְ בְּהָא הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר:

משנה ט

וְהֵיכָן הָיוּ מְנַעְנְעִין. הַשְׁתָּא מְהַדַּר תַּנָּא לְהָא דְּתָנִינַן לְעֵיל, כָּל לוּלָב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים כְּדֵי לְנַעְנֵעַ, אַלְמָא מִצְוָה בְּנִעְנוּעַ, וְהֵיכָן מְנַעְנְעִים:

בְּהוֹדוּ לַה' תְּחִלָּה. תְּחִלַּת הַמִּקְרָא:

וְסוֹף. סוֹף הַמִּקְרָא, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ. וְאִית דְּמָפְרְשֵׁי תְּחִלָּה הוֹדוּ רִאשׁוֹן, וְסוֹף הוֹדוּ אַחֲרוֹן שֶׁבְּסוֹף הַהַלֵּל. וְהָכִי מְסַתַּבְּרָא. וְכֵיצַד מְנַעְנֵעַ, מוֹלִיךְ וּמֵבִיא כְּדֵי לַעֲצֹר רוּחוֹת רָעוֹת, מַעֲלֶה וּמוֹרִיד כְּדֵי לַעֲצֹר טְלָלִים רָעִים. וּבְהוֹלָכָה מְנַעְנֵעַ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, וְכֵן בַּהֲבָאָה וְכֵן בַּעֲלִיָּה וְכֵן בִּירִידָה, עַל כָּל אַחַת וְאַחַת שָׁלֹשׁ פְּעָמִים:

וְהֵם לֹא נַעֲנוּעַ אֶלָּא בְּאָנָּא ה' הוֹשִׁיעָה נָּא בְּלַבַּד. וְאֵין כָּךְ הֲלָכָה אֶלָּא כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל:

יִטֹּל עַל שֵׁלְחָנוֹ. אִם שָׂכַח וְלֹא נָטַל לוּלָב קֹדֶם אֲכִילָה יַפְסִיק סְעוּדָתוֹ וְיִטֹּל עַל שֵׁלְחָנוֹ:

משנה י

מִי שֶׁהָיָה עֵבֶד אוֹ אִשָּׁה אוֹ קָטָן וְכוּ'. מִי שֶׁאֵינוֹ חַיָּב בְּדָבָר אֵינוֹ מוֹצִיא אֲחֵרִים יְדֵי חוֹבָתָן, לְכָךְ צָרִיךְ שֶׁיַּעֲנֶה אַחֲרָיו מִלָּה בְּמִלָּה מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר:

וּתְהֵא לוֹ מְאֹרָה. שֶׁלֹּא לְמַד:

עוֹנָה אַחֲרָיו הַלְלוּיָהּ. עַל כָּל דָּבָר שֶׁהוּא אוֹמֵר, שֶׁכָּךְ הָיוּ רְגִילִין לַעֲנוֹת אַחַר מַקְרֵא אֶת הַהַלֵּל עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר הַלְלוּיָהּ:

משנה יא

מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִכְפֹּל. כָּל פָּסוּק וּפָסוּק מֵאוֹדֶךְ וּלְמַטָּה עַד סוֹף הַהַלֵּל כּוֹפְלִים, לְפִי שֶׁכָּל אוֹתוֹ הַפֶּרֶק מֻהוֹדוּ לַה' כִּי טוֹב עַד אוֹדֶךְ כִּי עֲנִיתָנִי כֻּלּוֹ כָּפוּל בַּמִּקְרָא, וּמֵאוֹדֶךְ וּלְמַטָּה אֵינוֹ כָּפוּל, לְכָךְ נָהֲגוּ לִכְפֹּל הַמִּקְרָאוֹת הַלָּלוּ:

לְבָרֵךְ אַחֲרָיו. הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. אֲבָל בִּרְכַּת הַלֵּל לְפָנָיו מִצְוָה הִיא בְּכָל מָקוֹם וְאֵינוֹ תָּלוּי בַּמִּנְהָג:

הַלּוֹקֵחַ לוּלָב מֵחֲבֵרוֹ. עַם הָאָרֶץ:

בַּשְּׁבִיעִית. שֶׁעַם הָאָרֶץ חָשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית. וּנְהִי דִּדְמֵי לוּלָב יָכוֹל לִתֵּן לוֹ לְפִי שֶׁלּוּלָב עֵץ בָּעָלְמָא הוּא וְאֵין בּוֹ קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, דְּמֵי אֶתְרוֹג אֵינוֹ יָכוֹל לִתֵּן לוֹ, שֶׁפֵּרוֹת שְׁבִיעִית צְרִיכִין לְהִתְבַּעֵר בִּשְׁבִיעִית הֵן וּדְמֵיהֶן, הִלְכָךְ צָרִיךְ שֶׁיִּסַּח מִמֶּנּוּ הָאֶתְרוֹג בְּמַתָּנָה וְלֹא יִתֵּן לוֹ דָּמָיו, שֶׁמָּא לֹא יְבַעֵרֵם עַם הָאָרֶץ בִּקְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית:

משנה יב

בַּמִּקְדָּשׁ שִׁבְעָה. כִּדְדָרְשִׁינַן לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים, וְלֹא בִּגְבוּלִין שִׁבְעַת יָמִים:

בַּמְּדִינָה. בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁאַף הִיא כִּגְבוּלִים לְעִנְיָן זֶה:

וְשָׁיְהֵא יוֹם הָנַף. שֶׁל עֹמֶר, דְּהַיְנוּ יוֹם ט"ז בְּנִיסָן:

כֻּלּוֹ אָסוּר. וּבִזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם מִשֶּׁקָּרַב הָעֹמֶר הָיוּ אוֹכְלִים חָדָשׁ בּוֹ בַּיּוֹם, דִּכְתִיב (ויקרא כג) עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד שֶׁתָּבִיאוּ אֶת קָרְבַּן אֱלֹהֵיכֶם. וּכְשֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מֻתָּר מִן הַתּוֹרָה מִשֶּׁהֵאִיר הַמִּזְרָח, דְּאָמְרִינַן כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (שם) עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה, דְּמַשְׁמַע מִשֶּׁהֵאִיר הַמִּזְרָח, וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר עַד הֲבִיאֲכֶם, הָא כֵּיצַד, בִּזְמַן דְּאִיכָּא עֹמֶר עַד הֲבִיאֲכֶם, בִּזְמַן דְּלֵיכָּא עֹמֶר עַד עֶצֶם הַיּוֹם. וְאָסַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי עֲלֵיהֶם כָּל הַיּוֹם, מִשּׁוּם מְהֵרָה יִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְיֹאמְרוּ אֶשְׁתְּקַד מִי לֹא הֲוָה אָכְלִינַן מִשֶּׁהֵאִיר הַמִּזְרָח, הַשְׁתָּא נַמִּי נֵיכוֹל:

משנה יג

יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן וְכוּ'. דְּאָמְרִינַן לְקַמָּן דְּמִצְוַת לוּלָב דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן לְבַדּוֹ, לְפִיכָךְ הָיוּ מוֹלִיכִין שָׁם לוּלְבֵיהֶן מֵעֶרֶב שַׁבָּת:

אֵין אָדָם יוֹצֵא וְכוּ'. דִּכְתִיב וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, לָכֶם מִשֶּׁלָּכֶם. וְאִם נְתָנוֹ לוֹ חֲבֵרוֹ בְּמַתָּנָה אֲפִלּוּ עַל מְנָת לְהַחְזִיר שְׁמָהּ מַתָּנָה, וְנוֹטְלוֹ וְיוֹצֵא בּוֹ וְאַחַר כָּךְ מַחֲזִירוֹ. וְאִם לֹא הֶחֱזִירוֹ אִינַּלַּאי מִילְתָא לְמַפְרֵעַ דְּגָזוּל הָיָה בְּיָדוֹ מֵעִקָּרָא, וְלֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ:

משנה יד

פָּטוּר מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיאוֹ בִּרְשׁוּת. וּכְגוֹן שֶׁלֹּא יָצָא יְדֵי חוֹבַת נְטִילָה בְּשָׁעָה שֶׁהוֹצִיאוֹ. אֲבָל יָצָא יְדֵי חוֹבַת נְטִילָה קֹדֶם שֶׁהוֹצִיאוֹ, חַיָּב, דְּלֹא טָרַיד מֵהַשְׁתָּא בַּמִּצְוָה לַעֲשׂוֹתָהּ. וְהֵיכִי

מַשְׁכַּחַת דִּלְאו יָצָא יְדֵי חוֹבַת נְטִילָה קוֹדֶם שֶׁהוֹצִיאוֹ, דְּהָא מִדְּאַגְבְּהֵיהּ נָפַק בֵּיהּ, מַשְׁכַּחַת לֵיהּ כְּגוֹן שֶׁהָפָכוֹ, שֶׁכָּל הַמִּצְוֹת כֵּן אֵין אָדָם יוֹצֵא בָּהֶן אֶלָּא דֶּרֶךְ גְּדִילָתָן, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כו) עֲצֵי שִׁטִּים עוֹמְדִים, שֶׁעוֹמְדִים דֶּרֶךְ גְּדִילָתָן. אִי נַמִי שֶׁהוֹצִיאָן בִּכְלִי, דִּלְקִיחָה עַל יְדֵי דָּבָר אַחֵר דֶּרֶךְ בְּזָיוֹן לְאוֹ שְׁמָהּ לְקִיחָה. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

משנה טו

מְקַבֶּלֶת אִשָּׁה. אֶת הַלּוּלָב, וְלֹא אָמְרִינַן דִּמְטַלְטֶלֶת מִידֵי דִּלֹא חָזֵי לַהּ:

וּמַחְזֶרֶת לַמַּיִם. שֶׁלֹּא יִכְמְשׁוּ:

בְּשַׁבָּת מַחְזִירִים. שֶׁהָרֵי מֻהֶם נְטָלוּם הַיּוֹם. אֲבָל לֹא מוֹסִיפִים, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין מַחְלִיפִין:

וּבְיוֹם טוֹב מוֹסִיפִין. אֲבָל לֹא מַחְלִיפִים, לִשְׁפּוֹךְ אֵלּוּ וְלָקַחַת צוֹנְנִין מֵהֶן, דְּטָרַח לְתַקֵּן מָנָא:

וּבַמּוֹעֵד. בְּחֹל הַמּוֹעֵד מַצְוָה לְהַחְלִיף. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

חַיָּב בַּלּוּלָב. לְחַנְּכוֹ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים:

פרק ד

משנה א

לוּלָב וַעֲרָבָה. לוּלָב לִנְטִילָה וַעֲרָבָה לְהַקִּיף הַמִּזְבֵּחַ:

שִׁשָּׁה וְשִׁבְעָה. לְפִי שֶׁפְּעָמִים דּוֹחִים אֶת הַשַּׁבָּת וְהָווּ לְהוּ שִׁבְעָה, וּפְעָמִים שֶׁאֵין דּוֹחִין וְלֹא הָווּ אֶלָּא שִׁשָּׁה. וּלְקָמָן מְפָרֵשׁ לְהוּ וְאָזֵיל:

וְהַהַלֵּל. לִגְמֹר כָּל שְׁמֹנָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּפֶסַח, לְפִי שֶׁיְּמוֹת הֶחָג חֲלוּקִים בְּקָרְבְּנוֹתֵיהֶן:

וְהַשִּׂמְחָה. לֶאֱכֹל בְּשַׂר שְׁלָמִים בִּזְמַן הַמִּקְדָּשׁ, דִּכְתִיב (דברים יז) וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ, וְאֵין שִׂמְחָה בִּזְמַן הַמִּקְדָּשׁ אֶלָּא בִּבְשַׂר שְׁלָמִים, דִּכְתִיב (שם כו) וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שָּׁם וְשָׂמַחְתָּ:

סֻכָּה. לֵישֵׁב בַּסֻּכָּה:

וְנִסּוּךְ הַמַּיִם. בְּתָמִידֵי הֶחָג שַׁחֲרִית:

הֶחָלִיל. בְּשִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה הָיוּ שְׂמֵחִים בֶּחָג לִכְבוֹד שְׁאִיבַת נִסּוּךְ הַמַּיִם, וּמְנַגְּנִים בַּחֲלִילִים וְכִנּוֹרוֹת. וְאוֹתוֹ חָלִיל אֵינוֹ דּוֹחֶה לֹא אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא אֶת יוֹם טוֹב:

משנה ב

לוּלָב שִׁבְעָה. דְּיוֹם רִאשׁוֹן דּוֹחֶה שַׁבָּת, מִשּׁוּם דְּאִית לֵיהּ עִקָּר מִן הַתּוֹרָה בִּגְבוּלִים, דִּכְתִיב (ויקרא כג) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן:

וּשְׁאָר כָּל הַיָּמִים. אִם חָל יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן בְּשְׁאָר יְמֵי הַחֹל, וְנִמְצֵאת שַׁבָּת בְּחֹל הַמּוֹעֵד, לֹא דָּחֵי. וְאַף עַל גַּב דְּכָל שִׁבְעָה הוּא מִן הַתּוֹרָה בַּמִּקְדָּשׁ, הֶעֱמִידוּ חֲכָמִים גְּזֵרָתָם בִּשְׁאָר יְמֵי

הֶחָג הוֹאִיל וְאֵין לָהֶם עִקָּר מִן הַתּוֹרָה בִּגְבוּלִים. וּבְדִין הָיָה דַּאֲפִלּוּ בַּזְּמַן הַזֶּה יְהֶיֶה לוּלָב דְּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל חָג, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלֹא בְּקִיאִינַן בְּקִבְיעָא דְּיַרְחָא, וְשָׁמָּא אֵין זֶה יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן, הִלְכָךְ לֹא דְּחִינַן שַׁבָּת מִסְפֵּיקָא. וְטַעֲמָא דְּגָזְרוּ שֶׁלֹּא לִטֹּל לוּלָב בְּשַׁבָּת, וַהֲרֵי אֵין בִּנְטִילָתוֹ שׁוּם מְלָאכָה אֶלָּא טִלְטוּל בְּעָלְמָא, גְּזֵרָה שָׁמָּא יִטְּלֶנּוּ בְּיָדוֹ וְיֵלֵךְ אֵצֶל בָּקִי לִלְמֹד הַבְּרָכָה אוֹ סֵדֶר הַנְּעָנוּעִים וְיַעֲבִירֶנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְהֵינוּ טַעֲמָא דְּשׁוֹפָר, וְהֵינוּ טַעֲמָא דִּמְגִלָּה:

משנה ג

יוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל עֲרָבָה כו'. דְּעַבּוּד הֶכֵּירָא לָדַעַת שֶׁהִיא דְּאוֹרַיְתָא, כְּלוֹמַר הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. וּמְשׁוּם הַאי הֶכֵּירָא תִּקְּנוּ דְּשְׁבִיעִי שֶׁלָּהּ דּוֹחֶה שַׁבָּת בַּמִּקְדָּשׁ, שֶׁבַּעֲרָבָה הָיוּ מַקִּיפִים אֶת הַמִּזְבֵּחַ. וְהָאִידָנָא אֵינָהּ אֶלָּא מִנְהַג נְבִיאִים, שֶׁהִנְהִיגוּ אֶת הָעָם לִטֹּל עֲרָבָה בַּשְּׁבִיעִי חוּץ מֵעֲרָבָה שֶׁבַּלּוּלָב, וְאֵין מְבָרְכִין עָלֶיהָ:

משנה ד

מוֹלִיכִין אֶת לוּלְבֵיהֶן לְהַר הַבַּיִת. יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל חָג שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת מוֹלִיכִין אֶת לוּלְבֵיהֶן מֵעֶרֶב שַׁבָּת:

הַחַזָּנִים. שַׁמָּשִׁים שֶׁהָיוּ שָׁם לְצָרְכֵי צִבּוּר:

עַל גַּב הָאִצְטַבָּא. רְחָבָה שֶׁל הַר הַבַּיִת הָיְתָה מֻקֶּפֶת בְּאִצְטַבָּאוֹת לֵישֵׁב שָׁם, וּמְסֻכָּכוֹת לְמַעְלָה מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים:

וְהַזְּקֵנִים. הַדּוֹאֲגִים שֶׁלֹּא יִדְחֲפוּם לְמָחָר כְּשֶׁיָּבֹאוּ לָקַחַת אִישׁ לוּלָבוֹ:

וּמְלַמְּדִין. בֵּית דִּין אֶת כָּל הָעָם לוֹמַר, אִם יָבֹא לוּלָבִי אֶל יַד חֲבֵרִי הֲרֵי הוּא שֶׁלּוֹ בְּמַתָּנָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא אֶצְלוֹ לֹא גָּזוּל וְלֹא שָׁאוּל:

משנה ה

נִקְרָא מוֹצָא. בַּגְּמָרָא אוֹמֵר שֶׁשְּׁמוֹ קלני"א, וְעוֹד הַיּוֹם כְּךָ שְׁמוֹ, וְהָעֲרָבָה מְצוּיָה שָׁם, וְהַמָּקוֹם רָחוֹק מִירוּשָׁלַיִם מְעַט. וּפֵרוּשׁ קלני"א חָפְשִׁי מִמַּס. וּלְפִיכָךְ נִקְרָא מוֹצָא, שֶׁהָיָה מוּצָא מִמַּס הַמֶּלֶךְ בִּשְׁבִיל הָעֲרָבָה שֶׁלּוֹקְחִים מִשָּׁם:

מֻרְבִּיּוֹת. עֲנָפִים גְּדוֹלִים גְּבוֹהִים אַחַת עֶשְׂרֵה אַמָּה, וּמְנִיחִים אוֹתָם עַל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ, וְרֹאשֵׁיהֶן זְקוּפִים וּמוּטִין עַל הַמִּזְבֵּחַ אַמָּה:

אֲנִי וָהוֹ. בְּגִימַטְרִיָּא אָנָא ה'. וְעוֹד הֵם שְׁנֵי שֵׁמוֹת שֶׁבְּשֵׁם ע"ב. פֵּרוּשׁ אַחֵר, מִי שֶׁאֲנִי וְהוּא בְּצָרָה, עַל דֶּרֶךְ עִמּוֹ אָנֹכִי בְּצָרָה, הוֹשִׁיעָה נָא:

משנה ו

גִּיגִיּוֹת. כֵּלִים שֶׁל זָהָב מְלֵאִים מַיִם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכְמְשׁוּ עֲלֵיהֶן:

חֲרִיּוֹת. עֲנָפִים שֶׁל דֶּקֶל הָיוּ מְבִיאִים בֵּין בְּחֹל בֵּין בַּשַּׁבָּת, וְלֹא עֲרָבָה, דִּכְתִיב כַּפּוֹת תְּמָרִים, שְׁתַּיִם הֵן, אַחַת לַלּוּלָב וְאַחַת לַמִּזְבֵּחַ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא:

משנה ז

הַתִּינוֹקוֹת שׁוֹמְטִים אֶת לוּלְבֵיהֶן. הַגְּדוֹלִים שׁוֹמְטִים לוּלְבֵי הַתִּינוֹקוֹת מִיָּדָן שֶׁל תִּינוֹקוֹת: **וְאוֹכְלִים**. הַגְּדוֹלִים אֶתְרוֹגֵיהֶן שֶׁל תִּינוֹקוֹת. וְאֵין בַּדָּבָר מִשּׁוּם גֶּזֶל, שֶׁכָּךְ נָהֲגוּ מִשּׁוּם שִׂמְחָה. פֵּרוּשׁ אַחֵר, הַתִּינוֹקוֹת מַשְׁלִיכִים לוּלְבֵיהֶן מִיָּדָם וְאוֹכְלִים אֶתְרוֹגֵיהֶן בַּשְּׁבִיעִי, אֲבָל הַגְּדוֹלִים אֵין אוֹכְלִים אֶתְרוֹגֵיהֶן כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, דְּכֵיוָן שֶׁהֻקְצָה לְמִצְוָה לְמִקְצָת הַיּוֹם, הֻקְצָה לְכֻלּוֹ:

משנה ח

לֹא יַתִּיר. אֶגֶד שֶׁלֹּה לְסָתְרָהּ, דְּהָא כָּל הַיּוֹם חוֹבָתָהּ:

אֲבָל מוֹרִיד. הוּא מִמֶּנָּה הַכֵּלִים נָאִים וּמַצָּעוֹת נָאוֹת שֶׁהֶעֱלָה לְתוֹכָהּ:

מִפְּנֵי כְבוֹד יוֹם טוֹב. שֶׁיֵּרָאֶה כְּמֻכִין לִקְרָאתוֹ [לְמָקוֹם] שֶׁיִּסְעַד בּוֹ הַלַּיְלָה:

משנה ט

מִן הַשִּׁלּוֹחַ. הוּא מַעְיָן הַסָּמוּךְ לִירוּשָׁלַיִם:

מַחֲזֶקֶת שְׁלֹשָׁה לֻגִּין. [זֶהוּ] פָּחוּת שֶׁבַּנְּסָכִים, רְבִיעִית הַהִין לַכֶּבֶשׂ:

שַׁעַר הַמַּיִם. אֶחָד מִשַּׁעֲרֵי עֻזָּרָה נִקְרָא כֵן, עַל שֵׁם שֶׁבּוֹ מַכְנִיסִין צְלוֹחִית שֶׁל מַיִם דְּנִסּוּךְ הֶחָג:

תָּקְעוּ וְהֵרִיעוּ. מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יב) וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן:

עֻלָּה בַכֶּבֶשׁ. שֶׁהָיָה בְּדָרוֹמוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ:

וּפָנָה לִשְׂמֹאלוֹ. שֶׁנְּסָכִים נַעֲשִׂים בְּקֶרֶן מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית, וּכְשֶׁהוּא פוֹנֶה לִשְׂמֹאלוֹ הִיא הָרִאשׁוֹנָה:

שֶׁהָיוּ מַשְׁחִירִים פְּנֵיהֶן. מֵחֲמַת הַיַּיִן, וְדוֹמִין לְכֶסֶף שֶׁהוּא שָׁחוֹר מִן הַסִּיד:

כְּמִין שְׁנֵי חֲטָמִין דַּקִּין. חֹטֶם אֶחָד בְּסֵפֶל אֶחָד וְנֶקֶב אֶחָד בְּחָטְמוֹ. וְהַכֹּהֵן מְעָרֶה בְּפִי הַסְּפָלִים וְהַנְּסָכִים מְקַלְּחִים וְיוֹרְדִים דֶּרֶךְ הֶחָטְמִין עַל גַּג הַמִּזְבֵּחַ, וּבַמִּזְבֵּחַ הָיָה נֶקֶב שֶׁבּוֹ הַיַּיִן וְהַמַּיִם יוֹרְדִין לַשִּׁתִּין שֶׁל מִזְבֵּחַ, שֶׁהֵן חֲלוּלִים וַעֲמֻקִּים מְאֹד:

אֶחָד מְעֻבֶּה וְאֶחָד דַּק. אֶחָד מֵהַנְּקֵבִים עָבֶה, וְהוּא אוֹתוֹ שֶׁל יַיִן, וְאֶחָד דַּק, אוֹתוֹ שֶׁל מַיִם:

כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ כָּלִין שְׁנֵיהֶן בְּבַת אַחַת. שֶׁהַמַּיִם מְמַהֲרִין לָצֵאת יוֹתֵר מִן הַיַּיִן, מִפְּנֵי שֶׁהַיַּיִן עָב יוֹתֵר וּמְאַחֵר לָצֵאת, לְפִיכָךְ הָיָה הַנֶּקֶב שֶׁל יַיִן מְעֻבֶּה וְהַנֶּקֶב שֶׁל מַיִם דַּק, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ כָּלִין בְּבַת אַחַת:

הָכִי גָּרְסִינַן מַעֲרֵבִי שֶׁל מַיִם, מִזְרָחִי שֶׁל יַיִן. הַסְּפָלִים הָיוּ נְתוּנִים אֵצֶל הַקֶּרֶן סְמוּכִים זֶה לָזֶה, זֶה לִפְנֵי זֶה, אֶחָד לְצַד מַעֲרָב וְאֶחָד לִפְנִים מִמֶּנּוּ, דְּהַיְנוּ לַמִּזְרָח:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כוּ'. בְּתַרְתֵּי פְּלִיג, אַשִּׁלְשָׁה לֵגִין פְּלִיג, וְאַשִּׁבְעָה דְּקָאָמַר תָּנָא קַמָּא, וַאֲתָא רַבִּי יְהוּדָה לְמֵימַר אַף בַּשְּׁמִינִי מְנַסְּכִים. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

הַגָּבַהּ אֶת יָדָךְ. כְּדֵי שֶׁנִּרְאֶה אִם תִּתֵּן מַיִם בַּסַּפָּל. לְפִי שֶׁצְּדוֹקִים אֵין מוֹדִים בְּנִסּוּךְ הַמַּיִם:

שֶׁפַּעַם אַחַת נִסַּךְ. צְדוֹקִי אֶחָד אֶת הַמַּיִם עַל רַגְלָיו:

שפעם אחת נסך. צדוקי אחד את המים על רגליו:

משנה י

שֶׁאֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. שֶׁלֹּא נִתְחַנְּכָה לַעֲבוֹדַת מִזְבֵּחַ. דְּאִי הֲוֵי מַיְתֵי בִּמְקֻדֶּשֶׁת אִיפְּסִילוּ לְהוּ בְּלִינָה, שֶׁכְּלֵי שָׁרֵת מְקַדְּשִׁים כִּדְכְתִיב (שמות ל) כָּל הַנּוֹגֵעַ בָּהֶם יִקְדָּשׁ, וְכָל הַקָּדוֹשׁ קָדֵשַׁת הַגּוּף נִפְסָל בְּלִינָה:

הָיָה מְמַלֵּא מִן הַכִּיּוֹר. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַכִּיּוֹר הֶקְדֵּשׁ לִכְלֵי שָׁרֵת וּמְקַדֵּשׁ אֶת מֵימָיו, לֹא הָיוּ נִפְסָלִים בְּלִינָה, לְפִי שֶׁהָיוּ מַשְׁקִיעִים אוֹתוֹ מִבַּעֲרֵב בַּבּוֹר, כִּדְאָמַר בְּיוֹמָא [פֶּרֶק ג] אַף הוּא עָשָׂה מוּכְנִי לַכִּיּוֹר שֶׁלֹּא יִהְיוּ מֵימָיו נִפְסָלִים בְּלִינָה:

שֶׁהַמַּיִם וְהַיַּיִן הַמְּגֻלִּין. הַיְנוּ טַעֲמָא דְּנִתְגַּלָּה מִמַּלֵּא מִן הַכִּיּוֹר וְלֹא הָיָה מְנַסֵּךְ [מֵהֶן], שֶׁהַמַּיִם [וְהַיַּיִן] הַמְּגֻלִּין פְּסוּלִים לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ:

פרק ה

משנה א

הֶחָלִיל. הַרְבֵּה מִינֵי זְמָר הָיוּ שָׁם, וְעַל שֵׁם שֶׁחָלִיל קוֹלוֹ נִשְׁמָע יוֹתֵר מִן הָאֲחֵרִים נִקְרְאוּ כֻּלָּם עַל שְׁמוֹ:

חֲמִשָּׁה וְשִׁשָּׁה. פְּעָמִים חֲמִשָּׁה פְּעָמִים שִׁשָּׁה. חֹל יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן לְהֱיוֹת בְּשַׁבָּת, הֶחָלִיל שִׁשָּׁה. חֹל בְּשָׁאָר יְמֵי הַחֹל, הֶחָלִיל חֲמִשָּׁה, לְפִי שֶׁאֵינוֹ דּוֹחֶה לֹא אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא אֶת יוֹם טוֹב:

שִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה. לְפִי שֶׁכָּל שִׂמְחָה זוֹ עַל שְׁאִיבַת הַמַּיִם שֶׁל נִסּוּךְ, קָרוּ לַהּ שִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה, עַל שֵׁם וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן (ישעיה יב):

משנה ב

תִּקּוּן גָּדוֹל. שֶׁהָיוּ מַקִּיפִים אוֹתָהּ גְּזוּזְטְרָאוֹת, וּמוֹשִׁיבִים הַנָּשִׁים לְמַעְלָה וְהָאֲנָשִׁים מִלְּמַטָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לִידֵי קַלּוּת רֹאשׁ:

בְּרֹאשֵׁיהֶן. בְּרֹאשׁ כָּל מְנוֹרָה:

משנה ג

מִבְּלָאֵי מִכְנְסֵי כֹּהֲנִים. מִמִּכְנְסֵי כֹּהֲנִים הַבְּלוּיוֹת, וּמֵאֵבְנְטֵיהֶן הַיְשָׁנִים. תַּרְגּוּם אַבְנָט הֶמְיָנָא:

הָיוּ מַפְקִיעִים. קוֹרְעִים לַעֲשׂוֹת פְּתִילוֹת:

שֶׁלֹּא הָיְתָה מְאִירָה. לְפִי שֶׁהַמְּנוֹרוֹת גְּבוֹהוֹת חֲמִשִּׁים אַמָּה וְהַר הַבַּיִת גָּבוֹהַּ, וְהָאוֹרָה זוֹרַחַת בְּכָל הָעִיר:

משנה ד

בַּאֲבוּקוֹת שֶׁל אוֹר. בְּאַרְבַּע אֲבוּקוֹת אוֹ בְּשִׁמְנָה, זוֹרֵק זוֹ וּמְקַבֵּל אֶת זוֹ:

דִּבְרֵי שִׁירוֹת וְתֻשְׁבָּחוֹת. יֵשׁ מֵהֶן שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים אַשְׁרֵי יַלְדוּתֵנוּ שֶׁלֹּא בִּיְשָׁה אֶת זְקֻנוּתֵנוּ, אֵלּוּ חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה. וְיֵשׁ שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים אַשְׁרֵי זְקֻנוּתֵנוּ שֶׁכִּפְּרָה עַל יַלְדוּתֵנוּ, אֵלּוּ בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה. וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ אוֹמְרִים אַשְׁרֵי מִי שֶׁלֹּא חָטָא וּמִי שֶׁחָטָא וְנִמְחַל לוֹ:

שֶׁעֲלֵיהֶם הַלְוִיִּים עוֹמְדִים בְּשִׁיר. בְּשִׁמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה. אֲבָל דּוּכָן לְשִׁיר שֶׁל קָרְבָּן אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ הָיָה:

תְּקָעוּ וְהֵרִיעוּ וְתָקְעוּ. זֶה סִימָן לַיִּלְדֵּי וּלְמַלְאוֹת מַיִם לְנִסּוּךְ מִן הַשִּׁלּוֹחַ:

הִגִּיעוּ לָעֲזָרָה. לְקַרְקַע עֲזָרָה שֶׁל נָשִׁים:

הָפְכוּ פְּנֵיהֶם לַמַּעֲרָב. לְצַד הָעֲזָרָה וְהַהֵיכָל כְּדֵי לוֹמַר דָּבָר זֶה:

שׁוֹנִין. כּוֹפְלִין לוֹמַר:

אָנוּ לְיָהּ. מִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים עַל מַה שֶּׁעָבַר:

וּלְיָהּ עֵינֵינוּ. מְיַחֲלוֹת לְהַבָּא:

משנה ה

שָׁלֹשׁ לִפְתִיחַת שְׁעָרִים. כְּשֶׁפּוֹתְחִים שַׁעֲרֵי הָעֲזָרָה הָיוּ תּוֹקְעִים תְּקִיעָה תְּרוּעָה תְּקִיעָה, וְחָשִׁיב לְהוּ לְשָׁלֹשׁ תְּקִיעוֹת:

וְתֵשַׁע לְתָמִיד שֶׁל שַׁחַר. כְּשֶׁהָיוּ מְנַסְּכִים נִסְכֵּי הַתָּמִיד הַלְוִיִּים אוֹמְרִים בְּשִׁיר. וּשְׁלֹשָׁה פְּרָקִים הָיוּ מַפְסִיקִים בּוֹ, וְעַל כָּל פֶּרֶק וּפֶרֶק הָיוּ הַכֹּהֲנִים תּוֹקְעִים שָׁלֹשׁ תְּקִיעוֹת תְּקִיעָה תְּרוּעָה תְּקִיעָה, וּמִשְׁתַּחֲוִים הָעָם [תְּקִיעָה תְּרוּעָה תְּקִיעָה חָשִׁיב לְהוּ לְשָׁלֹשׁ], הֲרֵי תֵּשַׁע תְּקִיעוֹת:

לְהַבְטִיל הָעָם מִמְּלָאכָה. תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה לְבַטֵּל הָעָם שֶׁבַּשָּׁדוֹת, תְּקִיעָה שְׁנִיָּה נִסְתַּלְּקוּ הַתְּרִיסִין וְנִנְעֲלוּ הַחֲנֻיּוֹת, תְּקִיעָה שְׁלִישִׁית סִלֵּק הַמְסַלֵּק וְהִטְמִין הַמַּטְמִין אֶת הַחַמִּין וְהִדְלִיקוּ אֶת הַנֵּרוֹת:

וְשָׁלֹשׁ לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל. לְאַחַר הַתְּקִיעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁהָה כְּדֵי לְצָלוֹת דָּג קָטָן, וְתוֹקֵעַ וּמַרִיעַ וְתוֹקֵעַ. אֵלּוּ שָׁלֹשׁ תְּקִיעוֹת אַחֲרוֹנוֹת לְהוֹדִיעַ שֶׁקִּדֵּשׁ הַיּוֹם:

שָׁלֹשׁ לִפְתִיחַת שְׁעָרִים. שֶׁל עֲזָרָה, שֶׁתּוֹקְעִים בְּכָל יוֹם:
וְשָׁלֹשׁ לַשַּׁעַר הָעֶלְיוֹן. כִּדְאָמְרַן לְעֵיל עָמְדוּ שְׁנֵי כֹּהֲנִים בַּשַּׁעַר הָעֶלְיוֹן קָרָא הַגָּבֵר תְּקָעוּ וְהֵרִיעוּ וְתָקָעוּ:
וְשָׁלֹשׁ לַשַּׁעַר הַתַּחְתּוֹן. דִּתְנַן לְעֵיל הִגִּיעוּ לָעֲזָרָה תָּקְעוּ וְהֵרִיעוּ וְתָקָעוּ. וּמַאֲרִיכִין בָּהֶן עַד שֶׁהִגִּיעוּ לַשַּׁעַר הַתַּחְתּוֹן, כְּדִתְנַן הָיוּ תּוֹקְעִין וְהוֹלְכִין עַד שֶׁהִגִּיעוּ לַשַּׁעַר הַיּוֹצֵא מִמִּזְרָח, לְהָכִי קָרֵי לְהוּ שָׁלֹשׁ שֶׁל שַׁעַר הַתַּחְתּוֹן. וְשָׁלֹשׁ שֶׁל מַעֲלָה עֲשִׂירִית לֹא קָחָשֵׁיב, דְּהַאי תַּנָּא סָבַר כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב דְּאָמַר שֶׁלֹּא הָיוּ תּוֹקְעִים לְמַעֲלָה עֲשִׂירִית:
וְשָׁלֹשׁ לְמִלּוּי הַמַּיִם. לְאַחַר שֶׁשְּׁאָבוּם וּבָאוּ לָהֶם לָעֲזָרָה דֶּרֶךְ שַׁעַר הַמַּיִם, תְּקָעוּ וְהֵרִיעוּ וְתָקָעוּ:
עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. דִּתְנַן בְּפֶרֶק לוּלָב וַעֲרָבָה וּזְקִפּוּם עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, תָּקְעוּ וְהֵרִיעוּ וְתָקְעוּ. וְתַנָּא דִּידָן לֹא מִיתֵי הָכָא כְּשֶׁחָל לִהְיוֹת עֶרֶב פֶּסַח בְּשַׁבָּת שֶׁהַפֶּסַח נִשְׁחָט בְּשֶׁלֹשׁ כִּתּוֹת וּתְקִיעוֹת טוּבָא הֲווֹ הָתָם, מִשּׁוּם דְּלֹא שְׁכִיחָא כֻּלֵּי הַאי שֶׁיְּבֹא עֶרֶב פֶּסַח בְּשַׁבָּת. וְהָא דִּתְנַן אֵין מוֹסִיפִין עַל אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנָה, לָאו דַּוְקָא, דִּבְעֶרֶב פֶּסַח שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת זִימְנִין דְּמוֹסִיפִים עַד שֶׁבַע וַחֲמִשִּׁים תְּקִיעוֹת:

משנה ו

יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חָג וְכוּ'. עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת שֶׁל כְּהֻנָּה הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ, וְכֻלָּן עוֹלוֹת לְרֶגֶל וְזוֹכוֹת בַּחוֹבוֹת הַבָּאוֹת מֵחֲמַת הָרֶגֶל, וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה מִשְׁמָרוֹת מַקְרִיבִים שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה בְּהֵמוֹת, שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר פָּרִים וְאֵילִים שְׁנַיִם וְשָׂעִיר אֶחָד, נִשְׁאֲרוּ שְׁמֹנָה מִשְׁמָרוֹת לְאַרְבָּעָה עָשָׂר כְּבָשִׂים, שֵׁשׁ מִשְׁמָרוֹת מִן הַשְּׁמֹנָה הָיוּ מַקְרִיבִין שְׁנֵי כְּבָשִׂים כָּל אַחַת מֵהֶם, הֲרֵי שְׁנֵים עָשָׂר כְּבָשִׂים, וְהַשְּׁאָר שֶׁהֵם שְׁתֵּי מִשְׁמָרוֹת הַנּוֹתָרוֹת מַקְרִיבוֹת אֶחָד אֶחָד:
בַּשֵּׁנִי. שְׁנִּתְמַעֵט אֶחָד מִן הַפָּרִים וְנִשְׁתַּיְּרוּ תֵּשַׁע מִשְׁמָרוֹת לְאַרְבָּעָה עָשָׂר כְּבָשִׂים. חֲמִשָּׁה מֵהֶן הָיוּ מַקְרִיבִין שְׁנַיִם שְׁנַיִם, הֲרֵי עֲשָׂרָה. וְהַשְּׁאָר שֶׁהֵם אַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת הַנּוֹתָרוֹת מַקְרִיבוֹת כָּל אַחַת כֶּבֶשׂ אֶחָד:
בַּשְּׁלִישִׁי. שֶׁנִּתְמַעֵט עוֹד פַּר אֶחָד מִן הַפָּרִים, וְנִשְׁאֲרוּ עֶשֶׂר מִשְׁמָרוֹת לְאַרְבָּעָה עָשָׂר כְּבָשִׂים, אַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת מַקְרִיבוֹת שְׁנַיִם שְׁנַיִם, הֲוָה לְהוּ שְׁמֹנָה. וְהַשְּׁאָר אֶחָד אֶחָד, שִׁשָּׁה כְּבָשִׂים לְשֵׁשׁ מִשְׁמָרוֹת:
בַּשְּׁבִיעִי כֻּלָּן שָׁוִין. הַמִּשְׁמָרוֹת, וּמַקְרִיבוֹת כְּבָשִׂים שָׁוִוֹת, שֶׁכָּל אַחַת מַקְרֶבֶת אַחַת, שֶׁהֲרֵי אֵינָם אֶלָּא שִׁבְעָה פָּרִים וְאֵילִים שְׁנַיִם וְשָׂעִיר אֶחָד לְעֶשֶׂר מִשְׁמָרוֹת, נִשְׁתַּיְּרוּ אַרְבָּעָה עָשָׂר כְּבָשִׂים לְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה מִשְׁמָרוֹת:

בַּשַּׁמִּינִי חוֹזְרִים לַפִּיס כְּבָרְגָלִים. פַּר אֶחָד, אַיִל אֶחָד וְשִׁבְעָה כְּבָשִׂים, שֶׁקְּרֵבִים בַּשְּׁמִינִי, אֵין קְרֵבִים כְּסֵדֶר קָרְבְּנוֹת הֶחָג לְפִי סֵדֶר הַמִּשְׁמָרוֹת, אֶלָּא כָּל הַמִּשְׁמָרוֹת בָּאוֹת וּמְפַיְּסוֹת עֲלֵיהֶן, כְּמוֹ שֶׁמְּפַיְּסוֹת בְּשָׂאר רְגָלִים. וְסֵדֶר הַפִּיס מְפֹרָשׁ בְּיוֹמָא פֶּרֶק בָּרְאשׁוֹנָה:

אָמְרוּ מִשְׁמָר שֶׁהִקְרִיבוּ פָּרִים הַיּוֹם. לֹא הָיוּ מַקְרִיבִים פָּרִים לְמָחָר, שֶׁהַמִּשְׁמָרוֹת שֶׁהִקְרִיבוּ אֶתְמוֹל כְּבָשִׂים לֹא הָיוּ מַנִּיחִים אוֹתָן, אֶלָּא חוֹזְרוֹת חֲלִילָה:

משנה ז

בְּאַמּוּרֵי הָרְגָלִים. בַּמֶּה שֶׁאָמוּר רְגָלִים, כְּלוֹמַר בַּקְּרְבָּנוֹת הָאֲמוּרִים בָּרֶגֶל, הָיוּ כָּל הַמִּשְׁמָרוֹת שָׁוּוֹת, כְּגוֹן חֲזֶה וְשׁוֹק שֶׁל שַׁלְמֵי חֲגִיגָה שֶׁל כָּל יָחִיד וְיָחִיד, וְעוֹרוֹת שֶׁל עוֹלַת רְאִיָּה וְשֶׁל מוּסְפֵי צִבּוּר וְשֶׁל שְׂעִירֵי חַטָּאוֹת:

וּבְחִלּוּק לֶחֶם הַפָּנִים. כְּשֶׁאֵרַע שַׁבָּת בָּרֶגֶל. שֶׁבְּשַׁבָּת מְסַלְּקִין אוֹתוֹ וּמְסַדְּרִין אַחֵר, כְּדִכְתִיב (ויקרא כד) בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יַעַרְכֶנּוּ:

וּבַעֲצֶרֶת. כְּשֶׁאֵרַע בְּשַׁבָּת, וְיֵשׁ בּוֹ חִלּוּק חָמֵץ שֶׁל שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְחִלּוּק לֶחֶם הַפָּנִים שֶׁהִיא מַצָּה, אוֹמְרִים לוֹ לְכָל אֶחָד כְּשֶׁנּוֹתְנִים לוֹ חֶלְקוֹ בְּלֶחֶם הַפָּנִים הֵילָךְ מַצָּה, וּכְשֶׁנּוֹתְנִים לוֹ חֶלְקוֹ בִּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם אוֹמְרִים לוֹ הֵילָךְ חָמֵץ. לְפִי שֶׁאֵין חוֹלְקִים קָרְבָּן כְּנֶגֶד קָרְבָּן, אֶלָּא מִכָּל קָרְבָּן כָּל אֶחָד נוֹטֵל חֶלְקוֹ, כִּדְנָפְקָא לָן מִלְּכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה אִישׁ כְּאָחִיו (שם ז), לְפִיכָךְ מוֹדִיעִין אוֹתוֹ שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ חֶלְקוֹ בֵּין בְּחֹמֶץ בֵּין בְּמַצָּה:

מִשְׁמָר שֶׁזְּמַנּוֹ קָבוּעַ. לְשַׁמֵּשׁ בְּשַׁבָּת זוֹ שֶׁחָל הָרֶגֶל לִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ:

מַקְרִיב תְּמִידִין. שֶׁהֲרֵי אֵינָן בִּשְׁבִיל הָרֶגֶל:

נְדָרִים וּנְדָבוֹת. שֶׁנָּדְרוּ וְנָדְבוּ כָּל הַשָּׁנָה וְהֵבִיאוּם בָּרֶגֶל:

וְכָל קָרְבְּנוֹת צִבּוּר. לַאֲתוֹיֵי פַּר הֶעְלֵם דָּבָר שֶׁל צִבּוּר וּשְׂעִירֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁשָּׁגְגוּ בֵּית דִּין וְטָעוּ בְּהוֹרָאָה וְעָשׂוּ רֹב הַקָּהָל עַל פִּיהֶם. וְאִם אֵרַע כֵּן בָּרֶגֶל, מִשְׁמָר שֶׁזְּמַנּוֹ קָבוּעַ מַקְרִיבִין אוֹתוֹ:

מַקְרִיב אֶת הַכֹּל. לַאֲתוֹיֵי קֵיץ הַמִּזְבֵּחַ, כְּשֶׁהוּא בָּטֵל שֶׁכָּלְתָה הַקְּרֵבַת הַתָּמִיד וְאֵין מְבִיאִין שָׁם נֶדֶר אוֹ נְדָבָה, לוֹקְחִין מִמְּעוֹת הַמּוֹתָרוֹת מִשְׁיְרֵי הַלִּשְׁכָּה וְקוֹנִין מֵהֶן קָרְבְּנוֹת עוֹלוֹת וּמַקְרִיבִין אוֹתָן, וְהֵן נִדְבַת צִבּוּר. וְאַף אֵלּוּ אִם קָרְבוּ בָּרֶגֶל, מִשְׁמָר שֶׁזְּמַנּוֹ קָבוּעַ מַקְרִיב אוֹתָן:

בֵּין מִלְּפָנֶיהָ בֵּין מִלְּאַחֲרֶיהָ. אִם חָל יוֹם טוֹב לְאַחַר הַשַּׁבָּת, אַף עַל גַּב דְּלֹא הֲוָה לֵיהּ שַׁבָּת בְּתוֹךְ הֶחָג, אֶפְלוּ הָכִי הוֹאִיל וּצְרִיכִין לְהַקְדִּים בִּיאָתָן מֵעֶרֶב שַׁבָּת בִּשְׁבִיל יוֹם טוֹב, שֶׁהֲרֵי בְּשַׁבָּת לֹא יוּכְלוּ לָבֹא, חוֹלְקִים בְּלֶחֶם הַפָּנִים. וְכֵן אִם חָל שְׁמִינִי לִפְנֶיהָ בְּעֶרֶב שַׁבָּת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַשַּׁבָּת בְּתוֹךְ הֶחָג, חוֹלְקִים, הוֹאִיל וְלֹא יוּכְלוּ לְלֶכֶת:

משנה ח

חָל לִהְיוֹת יוֹם אֶחָד לְהַפְסִיק בֵּינָתַיִם. כְּגוֹן שֶׁחָל יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן בְּשֵׁנִי בְּשַׁבָּת, שֶׁהָיוּ יְכוֹלִים לָבֹא בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת וְהֵן קָדְמוּ וּבָאוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, אוֹ שֶׁחָל יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן בַּחֲמִשִּׁי בְּשַׁבָּת, שֶׁהָיוּ יְכוֹלִין לֵילֵךְ בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְנִתְעַכְּבוּ שָׁם בְּשַׁבָּת, כָּל הַמִּשְׁמָרוֹת שֶׁנִּתְעַכְּבוּ שָׁם אֵין נוֹטְלִין אֶלָּא שְׁתֵּי חַלּוֹת:

וּמִשְׁמָר שֶׁזְּמַנּוּ קִבּוּעַ נוֹטֵל עֶשֶׂר. וְחוֹלְקִין אוֹתָן בֵּין מִשְׁמָר הַנִּכְנָס וּבֵין מִשְׁמָר הַיּוֹצֵא, כְּדֶרֶךְ כָּל שַׁבְּתוֹת הַשָּׁנָה:

הַנִּכְנָס נוֹטֵל שֵׁשׁ כּוּ'. שֶׁהַמִּשְׁמָרוֹת מִתְחַלְּפוֹת בְּשַׁבָּת, זוֹ עוֹבֶדֶת שַׁחֲרִית וְזוֹ עוֹבֶדֶת עַרְבִית:

הַנִּכְנָס נוֹטֵל שֶׁבַע. נוֹטְלִים שְׁתֵּי חַלּוֹת יְתֵרוֹת בִּשְׁכַר הֶנָּפַת דְּלָתוֹת, שֶׁהֵם נוֹעֲלִים הַדְּלָתוֹת שֶׁפָּתְחוּ הַמִּשְׁמָר הַיּוֹצֵא בַּשַּׁחַר. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

הַנִּכְנָסִים חוֹלְקִים. בֵּינֵיהֶן לֶחֶם הַמַּגִּיעַ לְחֶלְקָם:

בַּצָּפוֹן. כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה לַכֹּל שֶׁהֵן נִכְנָסִין, שֶׁהַצָּפוֹן עִקָּר, שֶׁהִיא קְבוּעָה לִשְׁחִיטַת קָדְשֵׁי קָדָשִׁים:

וְהַיּוֹצְאִים חוֹלְקִים בַּדָּרוֹם. כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה שֶׁהֵם יוֹצְאִים וְהוֹלְכִים לָהֶם, לְפִיכָךְ שִׁנּוּ מְקוֹמָן אֵצֶל רוּחַ שֶׁאֵינוֹ עִקָּר:

בִּלְגָּה. שֵׁם הַמִּשְׁמָרָה:

לְעוֹלָם חוֹלֶקֶת בַּדָּרוֹם. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁהִיא נִכְנֶסֶת, קְנָסָא הוּא שֶׁקְּנָסוּהָ:

וְטַבַּעְתָּהּ קְבוּעָה. עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע טַבָּעוֹת הָיוּ בָּעֲזָרָה בִּמְקוֹם הַמִּטְבָּחַיִם, לְעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת כְּהֻנָּה, וְטַבָּעוֹת שֶׁל כָּל הַמִּשְׁמָרוֹת פְּתוּחוֹת צַד אֶחָד וְהוֹפְכָהּ לְמַעְלָה וּמַכְנִיס צַוָּאר הַבְּהֵמָה לְתוֹכָהּ וְחוֹזֵר וְהוֹפְךְ פְּתָחָה לְמַטָּה לְתוֹךְ הַרְצָפָּה. וְטַבַּעַת שֶׁל בִּלְגָּה קְבוּעָה וְאֵינָהּ נָקֶפֶת, וּצְרִיכָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשֶׁל אֲחֵרִים, וּגְנַאי הוּא לָהּ:

וְחַלּוֹנָהּ סְתוּמָה. חַלּוֹנוֹת הָיוּ בְּלִשְׁכַּת הַחֲלִיפוֹת שֶׁשָּׁם גּוֹנְזִין אֶת סַכִּינֵיהֶם. וְחַלּוֹן שֶׁל מִשְׁמֶרֶת בִּלְגָּה הָיְתָה סְתוּמָה, דִּקְנָסוּהָ רַבָּנָן מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה, שֶׁאִשָּׁה אַחַת מִמִּשְׁמֶרֶת בִּלְגָּה וּמִרְיָם בַּת בִּלְגָּה שְׁמָהּ נִשְׁתַּמְּדָה וְנִשֵּׂאת לְסַרְדִּיוֹט אֶחָד מִמַּלְכֵי יְוָנִים, וּכְשֶׁנִּכְנְסוּ יְוָנִים לַהֵיכָל הָלְכָה וְטָפְחָה בַּסַּנְדָּל עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְאָמְרָה, לוֹקוּס לוֹקוּס, פֵּרוּשׁ זְאֵב זְאֵב בְּלָשׁוֹן יְוָנִי, עַד מָתַי אַתָּה מְכַלֶּה מָמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאֵין אַתָּה עוֹמֵד לָהֶן בִּשְׁעַת דָּחְקָן. וּכְשֶׁשָּׁמְעוּ חֲכָמִים בְּדָבָר זֶה קָבְעוּ אֶת טַבַּעְתָּהּ וְסָתְמוּ אֶת חַלּוֹנָהּ שֶׁל כָּל הַמִּשְׁמֶרֶת כֻּלָּהּ, כִּי אָמְרוּ אִם לֹא שֶׁשָּׁמְעָה מֵאֲבִיהָ שֶׁהָיָה מְבַזֶּה אֶת הָעֲבוֹדָה לֹא אָמְרָה כֵּן. וּבִשְׁבִיל אֲבִיהָ קְנָסוּ כָּל הַמִּשְׁפָּחָה. דְּאוֹי לָרָשָׁע וְאוֹי לִשְׁכֵנוֹ, טוֹב לַצַּדִּיק טוֹב לִשְׁכֵנוֹ: